

رنگینا تنہائی

[شاعری]

منصور سیتائی

روشنی

رنگین تنہائی

ڪهڙي قصي جي آهين شهزادي
مون تي چو راز جئن کُلي پئي آن
منهنجي جيون جي رڻ مٿان پياري
ڪنهن چمر ڇات جئن چُلي پئي آن

تنهنجي آئي، لڪي وئي مايوسي
تي وئي آ رنگين تنهائي
تنهنجي هوندي به مان اڪيلو پر
ڇا ته آهي حسين تنهائي

آءُ و همي، نه آهيان سودائي
پر مقدر کان ڪجهه ڊنل آهيان!
ڏس! ڳنڍيو ٿئي، ته ڪين چنجان هاڻ
روح تائين اڳئي چنل آهيان!

— اسحاق سميجو

رنگین تنہائی

(شاعری)

منصور سیتائی

روشنی پبلیکیشن

کنڈیاریو

2016ع

Roshni Book No. 761

ڪتاب جو نالو: رنگين تنهائي (شاعري)
شاعر: منصور سيتائي
ڇاپو پهريون: © روشني 2016ع
ڪمپوزنگ: فياض منصور
ڇپيندڙ: فائين ڪميونيڪيشن، حيدرآباد.
ڇپرائيندڙ: روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو سنڌ.

قيمت: =/200 روپيا

RANGEEN TANHAI

Poet by: Mansoor Seetai

Composed by: Fayaz Mansoor

Printed by: Fine Communication, Hyderabad Sindh

Published by: Roshni Publication, Kandiaro

First Edition © Roshni 2016

استاڪست

شاھ لطيف ڪتاب گهر، گاڏي کاتو، حيدرآباد.
ڀٽائي بوڪ هائوس اورينٽ سينٽر حيدرآباد + حيدرآباد لاهائوس، سامهون حبيب بئنڪ اسٽيشن روڊ، حيدرآباد.
ڪالنياواڙ اسٽور، اردو بازار، ڪراچي.
حسين عامر نيوز ايجنسي، مين بس اسٽاپ، سجاڻل + لال بخش نيوز پيپر ايجنٽ، ٺٽو.
راييل ڪتاب گهر، لاڙڪاڻو + رهبر بڪ اڪيڊمي، رابع سينٽر، لاڙڪاڻو.
مدني بڪ ڊيپو لاڙڪاڻو + نيشنل بوڪ ڊيپو بندر روڊ، لاڙڪاڻو + نوراني بوڪ ڊيپو بندر روڊ، لاڙڪاڻو.
اشرف بوڪ اسٽال، مسجد روڊ، نوابشاھ - رانڙو ڪتاب گهر، سکر نڊ.
سڪندري بوڪ ڊيپو کپرو + حافظ ڪتب خانو، کپرو - مهراڻ بڪ ڊيپو، کپرو.
المهراڻ ادبي ڪتاب گهر، سانگهڙ، العزيز ڪتاب گهر، عمرڪوٽ + ٿر ڪتاب گهر، عمرڪوٽ.
سفير نيوز ايجنسي، نيو بس اسٽيشن، دادو + جنيد بوڪ ڊيپو دادو - مراد بڪ اسٽال، سيوهڻ.
مرچو لال بوڪ ڊيپو بدين + رحيم بوڪ ڊيپو بدين - سوجهرو ڪتاب گهر، بدين.
ٿر ڪتاب گهر، مٺي + ساگر ڪتاب گهر، مٺي.
ڪتاب مرڪز فريئر روڊ، سکر - عزيز ڪتاب گهر، بئراج روڊ، سکر - الفتح نيوز ايجنسي، مهراڻ مرڪز، سکر.
گل ڪتاب گهر، لکي دڻ شڪارپور.
تهذيب نيوز ايجنسي، خيرپور ميرس + نيشنل بڪ اسٽال، پنج گلو چوڪ، خيرپور ميرس.
لغاري بڪ ڊيپو ٺري ميرواهه + مڪتب عزيزيه کهڙا + سچل ڪتاب گهر، درازا، قاسميه لائبريري اسپتال روڊ، ڪنڊيارو.

ارپنا

تصوف جي رنگن ۾ رنگيل،
عمر خيام جي رُباعين جهڙي خوبصورت
”بانو“ جي نانءُ

جنهن جي وارن جي ونگن مان
اڄ به آڇوڻي نه سگهيو آهيان!

فهرست

- 09 □ پنهنجي پاران منصور سيتائي
- رنگين تنهائيءَ تي لٿل محبت
- 11 جي شاعرانه بشارت اسحاق سميجو
- 17 ○ غزل
- 19 □ منصور جو غزل بشير سيتائي
- 81 ○ گيت
- 83 □ منصور جو گيت علي دوست عاجز
- 101 ○ نظم
- 103 □ منظور جو نظم نواز خان زئور
- 117 ○ وائي
- 119 □ منصور جي وائي سرمد چانڊيو
- 157 ○ تراڻيل
- 159 □ منصور جو تراڻيل سقراط سيتائي

پنهنجي پاران

مون پهريون شعر 1985ع ۾ ستين ڪلاس ۾ پڙهڻ دوران لکيو هو. قافين، رديفن کان اڻ ڄاڻ هئس، نه ئي ڪا وزن بحر جي خبر هئيم، پر الائي ڪيئن اسڪول جي رف بوڪ تي لکي وينس ته :

چنڊ به پنهنجي تارن سان گڏ،
مان اڪيلو چو؟
گل به پنهنجي خوشبو سان گڏ،
مان اڪيلو چو؟

انهن ڏينهن ۾ هاءِ اسڪول سيتا روڊ ۾ سائين فياض بلوچ (جيڪو پاڻ به هڪ برجستو شاعر آهي) ۽ محترم قمر يار پڙهائيندا هيا، جن جو ادب سان گهرو لاڳاپو هيو ۽ سيتا روڊ ۾ سنڌي ادبي سنگت جو بنياد وجهندڙ پڻ هئا، تن مون کي استاد محترم پيرل پرديسيءَ جو ڏس ڏنو. جنهن مون کي نهايت ئي محبت ۽ شفقت سان شعر لکڻ جو فن (عروض) سيکاريو. گهڻو پوءِ اردو ۽ جديد سنڌي ادب پڙهڻ کان پوءِ مون کي خبر پئي ته شاعري فقط غزل جي هيئت ۾ تڪ بندي ڪرڻ جو نالو ناهي، ان ڪري مون شاعريءَ ۾ پنهنجي اظهار جي بيان لاءِ نئين وسعتن، ندرت ۽ لطافت جي تلاش جاري رکي.

مان بنيادي طور غم پسند ماڻهو آهيان، تنهن ڪري غمگين شعر وڌيڪ وڻندا اٿم. اهوئي سبب آهي جو مون پنهنجن ڏکڻ کي به شعرن ۾ سُهڻو ڪري پيش ڪيو آهي، ڇو ته منهنجي نظر ۾ شاعري حسن ڪاريءَ جو پيو نالو آهي. شاعري ئي آهي جنهن مون کي مُسڪرائڻ جو فن سيکاريو آهي ۽ اها مُسڪراھت غم جي سرچشمن مان ڦٽي نڪرندي آهي. تجريبي ۽ شعر جي پيشڪش ۾ گهرو ربط هئڻ گهرجي،

مان اُن پيشڪش ۾ ڪيترو ڪامياب ويو آهيان، اهو اوهان پڙهندڙ ئي
 ٻڌائي سگهو ٿا. شعر جو معراج شاعر جي سڀيتائي، ذوق ۽ فطرت جي
 فيض سان حاصل ٿيندو آهي.

مون شاعري گهٽ ڪئي آهي، پوڳيو گهڻو اٿم. منهنجون رچنائون
 منهنجين پوڳنائن مان ئي جنم وٺنديون آهن، بس درد ئي آهن جيڪي
 ڪاغذن تي اوتي رکن ٿا آهيان۔ اهو ڏسندڙ ۽ پڙهندڙ جي پنهنجي
 محسوسات، پسند اڻپروچ تي ڇڏيان ٿو ته هو انهن کي ڪيئن ٿو ڏسي
 ۽ ڪيئن ٿو محسوس ڪري. مون ته فقط اُن لاءِ شاعري ڪئي آهي؟
 جيڪا اڄ تائين نه مون سان ملي آهي ۽ نه ئي مون کان جدا رهي آهي.

سدائين گڏ سدائين دور مون کان،

هجين جڻ تون نديءَ جو ٻيو ڪنارو.

مان پنهنجن نهايت پيارن دوستن شهزاد سڀيتائي ۽ مقبول احمد
 سولنگيءَ جو تمام گهڻو احسانمند آهيان، جن جي محبت، مدد ۽ دعا
 زندگيءَ جي هر موڙ تي ٿڌي چانوري جو احساس ڏياريندي رهي آهي..

آئون سائين بشير سڀيتائي، سائين سرمد چانڊيو ۽ پنهنجن پيارن
 دوستن علي دوست عاجز اسحاق سميجو نواز خان زئور، سقراط
 سڀيتائي (شبير سومرو) جو به بي حد مشڪور آهيان جن منهنجي
 ڪتاب تي پنهنجا محبت پريا رايا ڏنا. آخر ۾ آئون پنهنجن پيارن
 انجنيئر احمد نواز سولنگي، محمد سميع سولنگي، غلام سرور ملاح،
 وسيم آڪاش، محمد ايوب سيال، رينواز سولنگي، سليمان سومرو، پيٽ
 بلقيس سومرو جو به بي حد شڪر گذار آهيان جن مون کي هن ڪتاب
 جي اشاعت لاءِ هر وقت پئي همتايو آهي.

منصور سڀيتائي

03332797889

Solangi.mansoor@yahoo.com

رنگين تنهائيءَ تي لئل محبت جي شاعرانه بشارت

منصور جو اصل نالو ميهڙ/ميهڙ آهي، ۽ اهو نالو ”سهڻيءَ“ جي محبوب جو آهي۔ مونکي پوريءَ ريت معلوم نه آهي، ته منصور جي سهڻي ”سيتا“ آهي، ”شاعري“ آهي، ”بانو“ آهي، هن جو محبوب دوست ”شهزاد سيتائي“ آهي، يا ڪو ٻيو. پر اها خبر ضرور اٿم ته هن پنهنجو اهڙو دلڪش نالو پنهنجي دور جي گهائيندڙ حالتن ۽ سنڌ جي قومپرست سياست ۾ عملي طور شموليت سبب تبديل ڪيو۔ ايئن ئي سولنگيءَ مان سيتائي پنهنجي شهر ”سيتا“ جي تاريخي نالي کي تبديل ڪري، ان کي رحماني نگر بڻائڻ واري دقيانوسي نفسيات کي رد ڏيڻ لاءِ ٿيو. پاڪستان ٺهڻ کان پوءِ سنڌ جي ڪئين تاريخي شهرن، علائقن ۽ جاين جا نالا تبديل ڪري، انهن جي تشخص کي تباهه ڪيو ويو ۽ اهو سڀ هڪ مخصوص نفسيات تحت ڪيو ويو، جنهن موجب ماڻهن کان پوءِ شهرن ۽ جاين کي به مسلمان بڻائڻ جي مهم هلائي وئي. سيتا جي شاعرن پنهنجي نالي سان پنهنجي آبائي شهر جي نالي کي ڳنڍي، وطن سان محبت جو رشڪ جوڳو مثال قائم ڪيو آهي. هنن پنهنجي شهر جي اصل نالي ۽ تشخص کي بچائڻ لاءِ پنهنجون ذاتيون ايئن لاهي ڦٽي ڪيون آهن، جيئن دودي سومري جي موت واري سانحي تي ٿر جي ريارين پنهنجا رنگين لباس اڇلي ڦٽي ڪيا هئا ۽ هميشه لاءِ ڪارا وڳا اوڍي، پنهنجي احتجاج ۽ غم کي صدين تائين ڦهلائي ڇڏيو هو. سيتائي شاعرن ”سيتا“ سان محبت کي هڪ روايت بڻائي ڇڏيو آهي.

سيتا دادو ضلعي جو هڪ ننڍڙو شهر آهي. شيخ اياز شڪارپور کي هڪ ”ڪيفيت“ سڏيو آهي، سيتا به هڪ ڪيفيت ئي آهي. شهر

جي وچ مان تلوار جي ڌار جهڙي گذرندڙ ريل جي ٻن پٽڙين جي آس پاس ٺهليل گندگيءَ جي ڏيرن، ذات ۽ قبيلي جي بنياد تي هڪ ٻئي جا ڳوٺ ۽ گهر جلائيندڙ وحشتن، رات جي اونداهين ۾ چورن وانگر رستن تي ڪاهي ايندڙ ڊپ جا سڀ ۽ ويرانيون، رکي رکي وڌندڙ بدامني، سياسي لاوارثي، انتظامي بدانتظامي، شهر جي چوڌر فساد جي روح پرور ساوڪ، پاڻيءَ جي ننڍن ننڍن ڏورن ۽ ڍنڍن جي اندر ۾ ترندڙ مڇي ۽ سطح تي جهومندڙ ڪنول جي گلن جي حسناڪ ماحول، ٻه، ٻيڙ ۽ ٻوريءَ جي پيلي ڪائنات سڀني هڪ متضاد استعارو بڻائي ڇڏيو آهي. فطرت جي عطا ۽ ماحول جي اذيت گڏجي، منصور سميت سڀني جي اڪثريت شاعرن جي ذهن سازي ۽ تخليقي تربيت ڪري رهي آهي. مري مري جيئندڙ ماحول ۾، هي شاعر، زندگيءَ کي زندهه رهڻ جي قابل بڻائڻ لاءِ، ڪنهن ڪرشمي ساز وانگر پنهنجيءَ ڌن ۾ مڱن آهن. هتان جا ڪيترا ئي شاعر، منصور جي استاد پيرل پرديسي سيتائيءَ تائين پيڙي پاڏا رهيا آهن. ٻن جون اهي پيڙيون جيڪي ڪڏهن ڪي مقامي شاعر به ناهيندا هئا، تن ۾ پيرل هندستاني تماڪ پيئندڙن جا ايئن ئي ڦٽڙ ساڙيندو آهي، جيئن انهن شاعرن جون ستون عشق جي آڳ ۾ سڙندڙ دليون ڌڳائڻ جو ڪم ڪنديون آهن. منصور جي شاعري ان ئي قبيلي جي شاعرن وچ ۾ پلجي جوان ٿي آهي. هن جي شاعري، دلين جي لڇ پڇ ۽ بي چينيءَ کي اڀاري به ٿي ۽ ماري به ٿي. هيءَ شاعري اهي آڱريون آهن، جيڪي ڪو هنيو محبوب پنهنجي عاشق تي رحم ڪائي ان جي وارن ۾ ڦيرائيندو آهي. هن شاعريءَ ۾ پڳل تٽل حسرتن ۽ رانديڪن جهڙن خوابن جي هڪ سادي سودي پر گلرل ڪائنات آهي. منصور جي شاعري، هن جي پنهنجي عاشق مزاج ۽ پرجوش پيار وانگر اڻ جهل ۽ بي ساخت اڇل نما آهي. جوش ۽ جذبي جي شدت غلطين جو سبب بڻبا آهن، اهڙيون غلطيون هن کان به ٿين ٿيون ۽ ڪٿي ڪٿي سادگي سطحيت کي ڇهڻ لڳي ٿي، پر محبوب جي ٻانهن ۾ ”عشق جا 40 اصول“ ڪٿي تا ياد رهن، ۽ نيٺ به ڪٿي نه ڪٿي سليقي جو پل هٿن مان ڇڏائجي ٿي

وڃي ٿو۔ ان ڪري توڙي جو محبت ۽ فن ٻئي سليقي کان سواءِ ممڪن نه آهن، پر ٻنهي ۾ ماڻهو ايترو محو هوندو آهي، جو ان کان وسري ويندو آهي ته ڪٿي ڪٿي، ڇا ڇا ڪرڻو هو!

شاعريءَ جو هڪ مک مقصد حسن جي تخليق به آهي. حسن هڪ موضوع ئي نه آهي، فلسفي ۽ آرٽ جي دنيا جو مڪمل مڪتب به آهي. حسن جي ڪا اڪيلي، واحد ۽ مخصوص تشريح ۽ ٺوس شڪل ٿي نٿي سگهي. اهو ڏسڻ، محسوس ڪرڻ، چڪرڻ ۽ ڇهڻ جا ڪيئي ذائقا ۽ سواد رکي ٿو. هر دور جو شاعر حسن جي تشريح لاءِ نوان بنياد ۽ معيار قائم ڪندو آهي، ۽ نين نين ڳالهين، عڪسن، لفظن ۽ معنائن جي ميلاپ سان تصورن کي رنگينيون بخشيندو آهي. جماليات جي اها ديو مالائي دنيا فئنٽسي وانگر سچ کان متانھين ۽ حقيقتن کان حسين ٿيندي آهي. منصور به جابجا نرالي نوع جا دل لڀائيندڙ ۽ ڌيان جي ڍنڍ تي ترندڙ دلڪش ڪنولن جهڙا تخليقي تصور ۽ جمالياتي منظر پيش ڪري اعليٰ شاعر ائين روايتن جو ڀر ڀريو آهي.

جنهن به رستي سان وڃي ٿي سانوري،
ڦول ٿا ڦٽندا وڃن ان جي پٺيان!

...

منهنجو وجود ئي ويو رنگجي، اي پيار ڏس!
جڏهين کان تنهنجي نانءَ جي ميندي مڪي
اٿم.

سوين فضول شعر لکڻ کان ڪو هڪ دلڪش شعر لکڻ وڌيڪ قابل عزت ڳالهه آهي. منصور جو پويون شعر ئي هن کي شاعر طور قبوليت ڏيارڻ لاءِ ڪافي آهي. پيار جي جذبي جي اها رنگا رنگي ۽ هوليءَ نما حالت هن جي شاعريءَ جي تتن ۾ محو سفر آهي. محبت جي خرابي اها آهي ته جي ماڻهو جي مٿي تي چڙهي ويهي، ته زماني جا هزار لوڏا ۽ زلزلو به هن کي لاهي نٿا سگهن. نشو ته لهي ويندو آهي، جادو به ختم ٿي ويندو آهي، پر محبت پهاري نديءَ ۾ چاڙهه وانگر چڙهندي ئي ويندي آهي. منصور مون کي شاگرديءَ جي زماني ۾ فراق

رنگين تنهائي

گورکپوريءَ جي رباعين جو ڪتاب ”روپ“ پڙهايو هو. جمالياتي شاعريءَ ۾ ”روپ“ جي حيثيت ڪرشن جي گوبين ۾ راڌا جهڙي آهي، يا موتين جي هار ۾ گلاب جهڙي آهي. ان جي هڪ ست مونڪان ڪڏهن به ناهي وسري:

قد هي ڪ چڙهتي ندي ڪا بهائو...

ايئن ئي وقت سان گڏ منصور جي شاعريءَ ۾ محبت چڙهندي ئي رهي ٿي. اها هڪ گئونچ مان ٻوٽي ۽ گل مان گلزار ٿيڻ جي حالت کي پهچي وئي آهي. هاڻ اها ڦڙو ڦڙو ٿي ايتري وڌي وئي آهي، جو هن جي دل جي ننڍڙي تلاءَ ۾ سمائجڻ جي نه آهي. ان ڪري اها ڪڏهن اٿل ڪاٺي هن جي اکين جي ڪنارن کي پسائڻ لڳي آهي ته ڪڏهن ٻاڦ ٿي، آهه جي صورت ۾ فضا کي بادلن سان ڀري رهي آهي.

دل جي تختيءَ تي روح سان رچيل،
تنهنجي اڪثرين جون آيتون آهن.

...

روشنيءَ ۾، رنگن ۾، جهرڻن ۾،
تنهنجو جلوو ٿو جابجا ڏسجي!

...

خوشبوئن سان واسجي ويو آ وجود،
تنهنجي پاڪر سان بسنتي در ڪليا.

...

آءُ نيئن سان مان ٻڌانءِ پٽيون،
تنهنجي پيرن سان پيار آ مونکي.
منصور جي شاعري ٻهراڙيءَ ۾ ڄائي آهي ۽ ان شهر ۾ اک ڪولي آهي.
اهو الميو اسان جي هر شاعر سان ٿيو آهي. منهنجو هڪ شعر آهي:
ابتڙ جو ميلاپ سڪئين اسحاق ڪٿان،
دل ڳوٺاڻي ۽ اک شهري- ڪير ڏسي!

ايئن اسان جي جڙن ۾ ڳوٺ ۽ شاخن تي شهر ڦٽل آهي. ڳوٺ مسلسل ڇڪي رهيو آهي ۽ شهر زنجير بڻجي پيو آهي. هڪ نرالي

رنگين تنهائي

ڪشمڪش، هڪ نفسياتي الجھاءُ ۽ اندر جي پيچ ڊاهه جو ڪائيندڙ تجربو نئين سنڌي شاعريءَ جو انفرادي موضوع آهي، جنهن جا مختلف عڪس منصور جي شعرن ۾ به پاڻيءَ مان نڪتل مڇين وانگر ڦٽڪندا، اڇلون ڏيندا ۽ لهندا اڀرندا نظر اچن ٿا.

نه پاييل، نه چوڙيون، نه گجرا ڏٺي ويو
ڪراچيءَ مان منهنجو چو ساجن نه موٽيو!
ايندس عيد تي، ڪوڙا واعد ڏٺي ويو
نه پاييل، نه چوڙيون، نه گجرا ڏٺي ويو
رڳو سور ڏٺي ويو ۽ سڀنا ڏٺي ويو
وٺي مون لاءِ ڪنگڙ ۽ دربن نه موٽيو
نه پاييل، نه چوڙيون، نه گجرا ڏٺي ويو
ڪراچيءَ مان منهنجو چو ساجن نه موٽيو!

هيءُ هڪ پرسوز دل گداز ۽ گهاٽيندڙ احساس آهي. شهرن ۾ هلندڙ نسلي ويڙهه ڳوٺن ۾ ويٺل محبوباتن جي نگاهن سان ڏسڻ بلڪل جدا روش آهي. اها ويڙهه جن به مقصدن تحت ويڙهائجائي وئي، پر بهراڙيءَ ۾ انتظار ۾ ويٺل معصوم پکين جهڙيون اکيون ڪهڙيءَ ريت ندين ۾ بدلجنديون رهيون، ۽ احساسن جا جهنگ ڪهڙيءَ ريت شعلا شعلا ٿي جلندا رهيا، منصور جا شعر ان اذيتناڪ ڊرامي جي پرومو وانگر ئي آهن. هڪ مختصر تراڻيل ۾ هن هڪ مڪمل ڊرامي کي سمايو آهي. شاعر لاءِ لازمي نه آهي ته هو ڪا ڊگهي ڪهاڻي بيان ڪري يا هزارين شعرن تي مشتمل مثنويون لکي، تڏهن ئي سمجھجي ته هن ادب جا اڪ ڪارا ڪيا آهن. شاعر جا چند شعر به هن کي شاعر طور تسليم ڪرائي سگهندا آهن. شاعر جو ته ڪم ئي ڳالهين، خيالن، احساسن ۽ طويل بيانن جي چانگ ڪرڻ آهي. هن جو امتحان ئي اهو آهي ته هوشين کي وڌ ۾ وڌ مختصر ڪيئن ٿو ڪري سگهي. طوالت نشر ۽ اختصار نظم جو بنيادي گڻ آهي. ان ڪري شعر ٿوري ۾ گهڻو چوڻ تي ڪمال حاصل ڪرڻ جو هنر ۽ ڪاريگري آهي. شاعر کي جوهر پيش ڪرڻو آهي. حسن درس جي لفظن ۾ ”عشق جي

ڪرنفل مان قطرا ٿي ٽمندڙ آدميءَ جي عرق“ کي سامهون آڻڻو آهي.
منصور به ڪيترن ئي شعرن ۾ ان ڪمال کي باڪمال طريقي سان
ڪتب آندو آهي. چو ته بهرحال هو هڪ شاعر ئي آهي.

مور من ۾ نچيا مُصور جي،
بُرش جُهوميا، حسين رنگ نچن.

..

جنهن تي ڏيئا پرن، نه گل مهڪن،
آئون اُڇريل اُنهيءَ مزار جيان.

...

چواوچيون ايڏيون ديوارون ٿو جوڙين،
بند اڱڻ، آزاد هوائون چاهن ٿا.

شاعريءَ جون هزار تشريحون آهن، پر ان جي آسان سمجهاڻي اها
آهي، ته اها دل جي دل سان گفتگو آهي. ”ماڻهو ڄمي ٿو جيئي ٿو ۽ مري
ٿو وڃي“ - انهن اٺن لفظن جي مختصر جملي ۾ جيڪا سادگي آهي،
زندگي ان کان لکين ڀيرا وڌيڪ گهري، پيچيده، رنگارنگ ۽ ٽهليل آهي.
ان جا مختلف فليور ۽ ذائقا چڪتا آهن، ته دنيا کي احساسن سان دريافت
ڪندڙ شاعرن جي جادوئي ۽ ڪرشم ساز ڪاڪ محل کي اندر جي اک
سان جاچڻو پوندو - جي ايئن ڪبو ته شاعري تخيل آميز افسانوي،
دلپذير ۽ جيءُ پڄايندڙ دل جو سفرنامو نظر ايندي ان ۾ جڳنوئن جي
جاڳ آهي، بارشن جي اداسي آهي، خوابن جي پراسراريت آهي، ۽ هڪ
اڻ لکي ڳولا جي ديوانگي آهي، جنهن جا واءَ تي پيرا آهن - هيءُ خاموشين
جي خودڪلامي آهي، جنهن کي آواز جي معنيٰ تي فوقيت حاصل آهي، ۽
منصور ان ئي پر اسرار دنيا ۾ پنهنجي رنگين تنهائيءَ سان گڏ گيان ۾
ويٺو آهي، جنهن تنهائيءَ تي محبت ڪنهن بشارت وانگر لٽي آهي.

اسحاق سميجو

پهرين جنوري 2016

ڄامشورو

ننگين تنهائي

غزل

نتھڻ اُس ۾ هلندو رهيس، سِر تي سايو ڪونه،
منزل ڏاڍي ڏور هئي، پر مون گهڻو ڪونه.

منصور جو غزل

اسان جو دوست ”سيتا“ جي سُرهِي مٽيءَ مان پيدا ٿيل اهڙو (committed) شاعر آهي جيڪو مختلف مرحلن کان ٿيندو پُوتي مان هاڻ تناور درخت جي صورت ۾ اسان جي سامهون آهي. منصور جو هي پهريون مجموعو ڪلام منظرِ عام تي اچي رهيو آهي، جنهن ۾ ڌرتي، ڌرتيءَ جي ماڻهن ۽ ماحول جا انيڪ رنگ ورق ورق تي چٽيل آهن. ”سيتا“ جو خطو هُونءَ به سنڌ جي مشهور معروف علمي ادبي سِرواڻن عالمن، اديبن، شاعرن، سياڻن ڏاهن ۽ ساڃاهه وند مور ماڻهن جي جنم ڀومي رهيو آهي، جن پنهنجي علم، ادب، فن ۽ فڪر جي جوت جلائي هُئي. اسين سڀ سيتائي، منصور سيتائي سميت اُن ئي تسلسل جون ڪڙيون آهيون. منصور سيتائي جي شاعري ادبي محفلن ۽ ميڙاڪن ۾ ته آئون ڪافي عرصي کان ٻڌندو پئي آيو آهيان ۽ سندس سموري ادبي اوسر جو عيني ساڪي آهيان، پر سندس غزلن جو اڀياس ڪندي، هُن جي ايڏي اُتساهه ۽ اوج تي اچڻ تي حيران ضرور آهيان. منصور جي شاعري اڄ ڪلهه جي عصري تقاضائن، سياسي ۽ سماجي وايو منڊل، انساني فڪر جي نون زاوين جي آس پاس گذاري ٿي. عمر سان گڏ سندس سماجي ۽ قومي شعور پُختو ٿي ويو آهي. هُن وٽ ورجايل پاروڻا خيال ۽ ڌپارا نظريا ڪونه آهن. هُن وٽ فڪر جي جدت ۽ خيال جي ندرت آهي. سندس اسلوب دل آويز آهي ۽ وٽس ٺاهوڪي تخليقي سگهه آهي، اندر ۾ ماجرا کي بيان ڪرڻ جو وٽس ڏانءُ آهي جيڪو هُن پنهنجي فڪري استادن، پنهنجي مطالعي ۽ تجربي مان حاصل ڪيو آهي. سندس لب لهجو سولو، سلوٽو ۽ سليس آهي، جنهن ۾ عام ٻولي واري سُونهن

رنگين تنهائي

۽ سڳند آهي. ڪٿي هُورومانيت ۾ به سماجي ۽ سياسي وايو منڊل کي اهڙي طرح اظهاري ٿو وڃي جو سوچ جا نوان نوان دريچا کُلن ٿا، جنهن مان سندس ڌرتيءَ سان لڳاءُ (commitment) اردگرد جي ماحول مٿان سندس ناقدانه نظر ۽ پنهنجي ماڻهن سان ڳوڙهو ڳانڍاپو ۽ اُنسيت جهلڪي ٿي؛

اُتي مٽڪڊي مان اي منصور هل،
اسان لاءِ مقتل به آ مُنتظر.

شاعري ۾ زياده مشق آزمائي ۽ رياض به شاعر کي شاعراڻي جلا بخشي ٿو. کيس لفظن کي ترتيب ۾ رکڻ جو ڌانءُ اچي ٿو. وٽس فصاحت به رهي ٿي ته بلاغت به، خيال جي ندرت به رهي ٿي جدت به، رواني ۽ سلاست به!!

شعر جي رواني (Flow) مان ئي هڪ چتو تاثر اُڀرندو آهي. شعر جو آهنگ جڏهن روح کي چُهَندو آهي ته هڪ قسم جو ارتعاش پيدا ڪندو آهي، شعر پنهنجي پوري معنيٰ ۽ مفهوم سان جيئن نڪري نروار ٿيندو آهي، تيئن ٻڌندڙ جي ذهن ۾ ائين لهرون پيدا ڪندو آهي جيئن پاڻيءَ ۾ ڪنهن پٿر اُچلڻ سان پيدا ٿينديون آهن. شعر شاعر جي تجربي ۽ مشاهدي جي مٿي سان ڳوهيل هوندو آهي ۽ ان ۾ فن سان گڏ فڪري رَس ڀريل هوندو آهي. پوءِ هُن جي اُسلوب ۽ آهنگ مان خبر پوندي آهي ته شاعر ڪيئن آهي، ڪهڙي مقام تي بيٺل آهي. منصور جي شعرن ۾ ترنم، ترتيب ۽ توازن موجود آهي، اهو ان ڪري جو هُن لڳاتار رياض ڪيو آهي. مشق ۽ محنت شاعر ۾ اهڙا گُٺ پيدا ڪندي آهي جيڪي کيس پُخته ذهن (Mature) بڻائڻ ۾ مددگار هوندا آهن. نتيجي ۾ جڏهن هو محفل ۾ ڳالهائيندو آهي ته سندس هر ڳالهه مان به اهو گمان گذرندو آهي ته هُو ڪا عام ڳالهه ٿو ڪري يا شعر ٿو پڙهي. هر ڳالهه به چال ڏيندو آهي ته هُن جي چال ۾ به هڪ لاءِ، سُر، ترتيب ۽ توازن محسوس ٿيندو آهي ۽ هُو جڏهن به هلڻ لڳندو آهي ته اُن ۾ به ترتيب ۽ توازن جو رنگ محسوس ٿيندو آهي. اهو ان ڪري جو هُن پنهنجي زندگي هميشه ڊوڙ ۾ گذاري آهي.

ترتيب ۽ توازن هُنَ جي عادت بڻجي ويندا آهن، جنهن کي ٻين لفظن ۾ ”فطرتِ ثاني“ چيو ويندو آهي.

منصور وٽ سڀ موضوع آهن، حُسنِ عشق، مُحبت ۾ ناڪاميون، نراسايون، زندگيءَ جا نشيبَ فِراز آسون اُميدون، زماني جا شڪوهَ شڪايتون، امنِ آزاديءَ جي تانگهه تڙپ، جهوريون ۽ جهوراڻا، پورهيت طبقي سان بيِ واجبيون ۽ بيِ اعتنائيون، آمرِ طبقي جا ڏاڍا ستم ڏهڪاءَ، ناحق ۽ نادري فيصلا، ڌارين جون ڏٺونسون ڏمڪيون، ويساهه گهاٽيون ۽ والارون، غريبن جون بيِ وسيون ۽ لاچاريون، غريب عورتن ۽ اڀلائن سان امتيازي سلوڪ ۽ ستمگريون، سماج جي گندي سيت اپ، بکون، بدحاليون، بي روزگاريون، نوجوانن جون خودسوزيون مطلب ته منصور ڪنهن به وارتا کي بيان ڪرڻ ۾ هپڪيو ناهي. وٽس اظهار جي جرئت ۽ قوت موجود آهي. سندس بيباڪ لهجي جو هي مثال ڏسو:

چو نه تيلي ڏيان سماج اُن کي!
جنهن ۾ بُڪَ جي ڪري ٿا ننگ نچن.

سندس شعرن مان جيڪا گئل پينل، فرسوده روايتن سان بغاوت اُڀري سامهون اچي ٿي، اُها ان ڳالهه جو چٽو دليل آهي ته هُو انسان سوز حالتن سان سهمت (Adjust) ناهي. وٽس هڪ اڻ ڪٽ تڙپ ۽ تانگهه آهي، هڪ نرالي ريت پریت آهي، جڏاگانہ ڏس ۽ گس آهي جيڪو هو پنهنجي ذات ذريعي ظاهر ڪرڻ چاهي ٿو. پاپي سماج ۾ پلجندڙ پاپن تان هُو ڀڄي ٿو. هُو پنهنجي ادبي منصبِي فرائض کان غافل ناهي، هُو سماج ۾ ماڻهپي جو موت نه ٿو چاهي بلڪه بربريت ۽ انتها پسنديءَ جو موت چاهي ٿو. انسان سوز روايتن ۽ ريتن جو خاتمو چاهي ٿو. انساني قدرن جي پامالي ۽ سماج جي بيِ اعتدالي کيس هميشه تڙپ ۾ رکي ٿي ۽ سندس روح هميشه اضطراب واري ڪيفيت ۾ رهي ٿو. هُو زخم خورده آهي. هُنَ وٽ احتجاج آهي، روح جي رڙ آهي جيڪا هو ذات ذريعي ڪڍڻ چاهي ٿو. هڪ عام ۽ غير ذميوار شاعر وانگر شاعريءَ کي ذهني عياشي نه ٿو سمجهي، پر هُو حقيقت پرست آهي ۽ حالتن جي نبض تي

هُن جو هٿ آهي. هُن وٽ ڌڙڪندڙ دل آهي، اُن ڪري هو پنهنجي ڌرتيءَ سان ۽ ڌرتيءَ واسين سان اڻ ميو پيار ڪري ٿو. هو هڪ روشن آئيندي جو خواهان پڻ آهي. هن مايوس ڪن حالتن ۾ به هُو مايوس ناهي، پر وٽس آس اُميد جا ڪِرڻا هُن جي روح ۾ روشن آهن ۽ هُو روشن آئيندي جا خواب پنهنجي نيٽن ۾ ڪڍي هلي ٿو. وٽس اندر جا اوجر جذبا آهن جيڪي مايوسين جي ڏنڊ ۾ ڌنڌلا ناهن ٿيا. وٽس هڪ سچائي آهي، نا اُميدي ۽ نراسائي مان نڪرڻ جو ڏس پتو به آهي. هُو تبديلي جو خواهان آهي. هُن جي منزل هڪ انسان دوست دلڪش سماج ۽ پُر مُسرت زندگي آهي جنهن ۾ تاريخين بجاءِ روشني جو راج هجي.

عمر اوندهه ۾ آ ڪٿي ساري

روشنِي لاءِ مان سِڪي مٽو هان.

گهٽ ٻُوسٽ ۽ وحشتون چوڏس،

ڪير ڏسجي بهار ٿو آڻي؟

منصور بنيادي طور غزل جو شاعر آهي. جنهن ۾ هُو پنهنجا گوناگون احساس اوتڻ ۾ ڪامياب ويو آهي. مون سندس غزلن تي طائرانه نظر وجهندي ائين محسوس ڪيو ته منصور کي ڳالهه ڪرڻ جو ڏانءُ آهي. پنهنجي احساس ۽ ادراڪ کي لفظن ۾ قيد ڪرڻ جو هنر آهي. غزل هُن جي داخلي ۽ خارجي ڪيفيتن جا مظهر آهن جيڪي گهڻ پاساوان (Multi-dimensional) آهن. غزل ۾ ڪجهه رومانٽڪ چُهاءَ (Touches) ڏسو:

بهارن مهڪ ورتي، بادلن توکان وٽيون ڇانئون،

چپن جا رنگ چورائي، ٽڙيون ڪيئي ڪليون آهن.

بدن منهنجي سان چنبڙي ويون، ائين ٻانهون تنهنجون هي ڇڻ،

ٻير سان ويڙهجي ويئون، انگورن جون وليون آهن.

رنگين تنهائي

پير پُڪراج ۽ نيٺ نيلم سڪي،
تنهنجي قدمن ۾ سارو هيءُ الم سڪي.

پرينءَ جو پُور ۽ سوچون،
بدن آ چور ۽ سوچون.

مان هئس، تنهنجو آغوش هو
جڻ ته رڻ ۾ نري رات هئي.

ڳلڙن جا صوف ڏٺي، چپڙن جا ٿوٽ ڏٺي،
تو پنهنجي بدن جي ڏني، سوغات انوکي آ.

مور من ۾ نچيا مُصور جي،
بُرش جُهوميا، حسين رنگ نچن.

اُڪن اوسيئڙن ۽ وڇوڙن جا وڇوڙ وري هن ريت آهن:

هي چاندوڪي اڪيلائي،
تنهنجو منصور ۽ سوچون.

آ هلي اوچتو مري نه وڃان،
ساه تي اعتبار ڪونهي ڪو.

جنهن تي ڏيڻا ڀرن، نه ڳل مهڪن،
آئون اُڃڙيل اُنهيءَ مزار جيان.

جسم ۽ جان جلي آهي هڏن مٺ بچي،
خاڪ منصور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين.

رنگين تنهائي

منصور جي غزلن ۾ اهي ئي اندر جا اُڌما ۽ اُٻڙڪا آهن. انهن مان اهو ئي اندازو لڳائي سگهجي ٿو ته وٽس دوربين نگاهه آهي. دردمند دل آهي. جُهريل جذبا آهن ۽ اهي هنرمندانہ نموني (Artistic way) سان بيان ڪيل آهن. منصور جي ان شاعراڻي هنر احساسات کي لفظن ۽ لهجن جي اهڙي طرح وڪڙ ۽ پڪڙ ۾ آندو آهي جو اهي هر پڙهندڙ کي پنهنجا احساس پاسن ٿا.

منصور سڀني پنهنجي شعري مجموعي ”رنگين تنهائي“ ادب جي ميدان ۾ آڻي پنهنجي پڙهندڙن کي اڃا به ويجهو ٿي ويو آهي. هي ڪتاب سندس سڃاڻپ لاءِ سنگِ ميل ثابت ٿيندو. ڇو ته هن ئي ڪتاب ۾ سندس تخليقي سگهه ۽ صلاحيت نروار ٿي بيٺي آهي جيڪا سندس همعصرن ۾ کيس ضرور مٿاهون مان بخشيڻدي.

بزم ۾ باهه وٺي لڳي آهي .

شاعري ناهي جڻُ اُماڙي آ .

آئون شاعري ۾ مقدار کان وڌيڪ معيار جو قائل آهيان. شاعرن جي هيڏي ڄم غفير ۾ آئون منصور کي هروڀرو تڪڙ ۾ لڪڻ ۽ گهڻو لڪڻ جي تلقين ڪونه ڪندس. بلڪ اهو ضرور چوندس ته هو ٿورو ئي لکي، مگر معياري لکي. ڇو ته سنڌ کي هينئر معياري ترقي پسند شاعري جي ضرورت آهي. آئون هن جي روشن مستقبل، شاعرانه وقار ۽ انفرادي سڃاڻپ جو مٿمني آهيان. مون کي آس آهي بلڪه پڪو ويساهه آهي ته هو هڪ پائدار ۽ پُروڦار مقام ٺاهڻ ۾ ضرور ڪامياب ٿيندو.

بشير سيتائي

شاهه آباد محلو دادو سنڌ

دوستو درياء يا ساگر نه هو
عشق هو الله، پيغمبر نه هو.

چنڊ بي رولاڪ رلندو تو رهي،
چو ته هن جو مون جيان ڪو گهر نه هو.

جو وٺي ڏئي سنڌ کي آزادگي،
ڪنهنجي اهڙو ذات ۾ جوهر نه هو.

چنڊ، تارن، ڪهڪشائن ۾ ته ڇا،
مون ڏٺو تنهنجو ڪٿي همسر نه هو.

مان به اڏران هان مٿي آڪاش تي،
پر سلامت ڪوبه منهنجو پڙ نه هو.

تون ائين ٺوڪر هڻي اڇلين نه هان،
راهه جو منصور ڪو پٿر نه هو.

جيڪي ڳالهيون سدائين تو مني مونڪان اليون آهن،
اهي سڀ ڳوٺ جي هر چوڪريءَ سان تو سليون آهن.

بهارن مهڪ ورتي، بادلن توکان وتيون ڇانئون،
چين جا رنگ چورائي ٿڙيون ڪيئي ڪليون آهن.

ڪڍي ڪانگن کي ڏيان يا باه ۾ ساڙيان ٻئي تارا،
نه ٿيون پلجن، نه ٿيون پلجن اڪيون هي بي پليون آهن.

بدن منهنجي سان چنبڙي ويون ائين ٻانهون تنهنجون هي چڻ،
ٻيڙ سان ويڙهجي ويئون انگورن جون وليون آهن.

نديءَ جي تڪ جهڙي وڪ، سنڌيءَ آ چال هرڻيءَ جي،
تڏهن چوڏس سڄي بن ۾ وڳيون ڪيئي ٿليون آهن.

نه سي منصور ساڳيا رند ۽ ساڳيا نه سي ساٿي،
اهي مٽخانه ساڳيائي، اهي ساڳيون ڳليون آهن.

رنگين تنهائي

چنڊ اُپ تي ڪَڙيو۔ هلي آ ني،
شاخ تي گل ٽَڙيو۔ هلي آ ني

گيت آلاپ ٿا سڏن توکي،
سار جو سُر چڙيو۔ هلي آ ني

پنهنجي ٻانهن جو ڪو سهارو ڏي،
پير آ ٿاڀڙيو۔ هلي آ ني

عشق ٿا باه جو سمونڊ چُون،
باه مان ئي گهڙيو۔ هلي آ ني

آءُ منصور ساڻ پرچي پئو،
چو آهين ڪاوڙيو۔ هلي آ ني

رنگين تنهائي

پير پڪراج ۽ نيٽ نيلم سڪي،
تنهنجي قدمن ۾ سارو هي عالم سڪي.

تهڪ ڏين تون ته انڊلٽ ٿي اڀري پوي،
وار چوڙين، اچن ڀرجي آگم سڪي.

آئون 'ها' - 'نه' ۾ اڪثر ٿو اٽڪي پوان،
ايترو بي نه ڳالهائڻ مبهم سڪي.

تون جي گڏ آڻ ته محشر ۾ مرڪان نچان،
تون جدا عيد جو ڏينهن، ماتم سڪي.

آءُ نيٽن سان تنهنجي چين کي چمان،
تنهنجي پيرن ۾ پنهنجو ڏيان دم سڪي.

مان به منصور سرمه جو پاڙيسري،
ڏي پلي، ڏي پلي، ڏي پلي غم سڪي.

مُنهن لٿل آهي، اڪ آلي ٿئي،
تنهنجو منصور اڄ سوالي ٿئي.

پيار ڏيندڙ پُنيان پُنيان ڊوڙي،
دوست دلڙي به منهنجي ڌالي ٿئي.

’ناز‘* وانگر ڪندين لتا ڪارا،
چو نه سمجهين ٿو هوءُ ’بالي‘ ٿئي.

چاهه جو تو چڪيو ڪو ڏاڙهون آ،
يا چين تي لڳل ڪا لالي ٿئي.

دوست هر هر سوال ڪن ٿا هي،
هُن سوا ڪيئن حياتي جالي ٿئي.

سُونهن ۽ سنڌ جي سدا من ۾،
پریت منصور ڪيڏي پالي ٿئي.

ناز: مير علي نواز ناز، بالي: اقبال بيگم

رنگين تنهائي

سار ڪا ساري آ سارَ جيان،
عمر گذري پئي انتظارَ جيان.

جنهن ۾ ڏيئا ٻرن، نه گل مهڪن،
آئون اُڃريل اُنهيءَ مزارَ جيان.

عمر ۾ ٺوڪرن ۾ آ رهيو
پيار منهنجو یتيم ٻارَ جيان.

روح منهنجو وڌي ويو آهي،
تنهنجو لهجو تڪو ترارَ جيان.

آئون منصور ٻوٽو مُرجھايل،
آءٌ مون تي ڪڏهن بهارَ جيان.

رنگين تنھائي

روز ٿا ايندا رهن هڪ ٻئي پٺيان،
درد جا سڀ قافلا منهنجي پٺيان.

جنهن به رستي سان وڃي ٿي سانوري،
ڦول ٿا ڦٽندا وڃن هن جي پٺيان.

هر ڪو ٻئي تي وار ٿو هڪدم ڪري،
پٺ ورائي ڪنهن ڏٺو ناهي پٺيان.

دوستو اڄ جو ڏسو اُلتو رواج،
'هیر' ٿي رُلندي وڃي 'رانجهي' پٺيان.

ڇا منجهان منصور تون ڇا ٿي وئين،
ريگزارن ۾ رلي پاڇي پٺيان.

رنگين تنهنائي

جڏهين کان تنهنجي سُونهن جي سُرڪي چڪي اٿم.
دل ڏيد تنهنجي دُوار تي دلبر رکي اٿم.

آ نفرتن جي نانگ کي ماري ڦٽو ڪيو.
هت امن عشق پيار جا پاليا پڪي اٿم.

منهنجو وجود ئي ويو رنگجي اي پيارَ ڏس!
جڏهين کان تنهنجي نانءَ جي ميندي مڪي اٿم.

دردن جي دادلي آهيان، سورن جو ساٿ آ،
تنهائي ساٿ سنگ ۾ سهڻي سڪي اٿم.

رنگين تنهائي

گهٽا گنگنايو ته تون ياد آئين،
گلن مُسڪرايو ته تون ياد آئين.

اڪيلو ڪري سڀ ائين سُر ڏيندا،
زماني ستايو ته تون ياد آئين.

ڪري ياد واهيرا پنڇي به وريا،
وڙي ڦٽ به آيو ته تون ياد آئين.

تنهنجي نانءُ نالي سان مون کي اوسانول،
رقيب رنجايو ته تون ياد آئين.

گُٺوارن چپن ۽ گلن پاڻ ۾ پئي،
نئون نينهن لايو ته تون ياد آئين.

تنهنجو گيت منصور دردن پريو ڪنهن،
اَسَر ويل ڳايو ته تون ياد آئين.

ڏينهن جو پونئرا پنيوليا ٿا اچن،
رات جو تارا فدا توتان ٿين.

ديوتا پي ٿا جُهڪن تنهنجي اڳيان،
پير، پيغمبر به توتي مست هن.

پنهنجي ڌرتيءَ جي به هوندي دريدر
ڪيستائين مان وطن ۾ بي وطن.

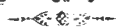
سُونهن جي سُرھاڻ مهڪي پئي سدا،
پيار جا سڀ پيچرا روشن رهن.

سُرمئي ڪا شام ٿي توکي سڏي،
مئڪدو، مئخوار ٿا راهون تڪن.

سند جي مٽي به آ خاڪِ سنا،
سند جو هر باغ آ باغِ عدن.

★

رنگين تنھائي

سر مٿان جي به تهمتون آهن،
عشق تنهنجون عنايتون آهن.

درد، پيڙائون، حسرتون آهن،
سونهن جون سڀ امانتون آهن.

جو به قومي غدار آ يارو
اُن جي حصي ۾ ذلتون آهن.

دل جي تختيءَ تي روح سان رچيل،
تنهنجي اڪثرين جون آيتون آهن.

هر خوشيءَ کان مون کي مٺو آهي،
درد تنهنجي ۾ لذتون آهن.

سورَ منصور ٿو سهان ڇو جو
منهنجون توسان محبتون آهن.

تو سوا جا وري رات هئي،
مون لاءِ دردن پري رات هئي.

سچ پڇين تو سوا دلربا،
ڪا نه ساعت سري رات هئي.

سونهن جي هڪ نئين جزيري تي،
پاڪرن ۾ پري رات هئي.

سور ها، سمنڊ هو مان هيس،
چنڊ تارن پري رات هئي.

مان هئس، تنهنجو آغوش هو
جڻ ته رڻ ۾ نري رات هئي.

رات منصور پرچي ويو
برف ويئي ڳري رات هئي.

★

رنگين تنهائي
—❖❖❖—

قرب ڪاتي نه ڪر،
وهڻ حياتي نه ڪر.

من کي ماندو نه ڪر،
دل به آتي نه ڪر.

شيخ پيدا اڃا،
آپگهاتي نه ڪر.

قوم لاءِ وڙهه ڀلي،
ويڙ ذاتي نه ڪر.

تون چپن سان ڳلن-
تي خطا ڀي نه ڪر.

رڻ منصور لاءِ،
پنهنجي ڇاتي نه ڪر.

رنگين تنهائي
—❖❖❖—

غم ڀڻاءِ تهڪ ڏي
گيت ڳاءِ تهڪ ڏي

سُورَ سانڍي دل اندر
مُسڪراءِ تهڪ ڏي

نفرتن کي ڪر ڦٽو
نينهن لاءِ تهڪ ڏي

پيار وڃي، پيار وٺي
پيار پاءِ تهڪ ڏي

ماڻهي جلوس ڇڏي
جهوم ڳاءِ تهڪ ڏي

رنگين تنهائي

هڪڙي هيءَ پي ڪري خطا ڏسجي،
بي وفا سان ڪري وفا ڏسجي.

يار تان سر ڪري فدا ڏسجي،
عشق جو حق ڪري ادا ڏسجي.

پيار جو دانُ من ملي پئي ڪو
سونهن آڏو ڪري صدا ڏسجي.

هُو ڪلاڪار ڪير آ يارو
هي نه ڏسجي، سندس ڪلا ڏسجي.

هُو چون ٿا ته هُو پيمبر آ،
”مون کي هن ۾ پيو خدا ڏسجي.“

روشنيءَ ۾، رنگن ۾، جهرڻن ۾،
تنهنجو جلوه ٿو جابجا ڏسجي.

دوست منصور آهي ديوانو
دين دنيا کان ٿو جدا ڏسجي.

سُور ڏي يا سُور ڏي مون کي،
ڪجهه نه ڪجهه دل! ضرور ڏي مون کي.

عشق جون ٽُهمتون ڪٿان سر تي،
ايترو ئي شعور ڏي مون کي.

هِن سِوا هر طرف لڳي اوندھ،
يا خدا! منهنجو نور ڏي مون کي.

پيار پيٽو ڪري نه ڏي ته نه ڏي،
موت ۾ منهنجو مُور ڏي مون کي.

سُور منصور ڪٿ سهي سگهندو
ڏي نه پيڙا، نه پُور ڏي مون کي.

رنگين تنھائي

نتهڻ اس ۾ هلندو رهيس، سر تي ساڻو ڪونه،
منزل ڏاڍو ڏور هئي، پر مون گهٻرايو ڪونه.

لڙڪ نه منهنجا موتي ها، جو ميڙن ها ماڻهو
تنها تنها روئندو رهيس، ڪنهن پرچايو ڪونه.

توڪي مون آ چاهيو ساجن، پوڄڻ جي حد تائين،
سوچيان ٿو اڏو ڪنهن پئي آ ڪنهن کي چاهيو ڪونه.

گهاٽ گهاٽ تان پيئندو رهيس، پاڻيءَ وانگر پيار
ڪڏهن به پنهنجي پياسي من کي، مون ترساڻو ڪونه.

جڏهن به آيس تو وٽ، توکان سُور پرائي موٽيس،
ڪڏهن به توڪي مون تي آهي رحم به آيو ڪونه.

دلبر سڏيو، ديس سڏيو يا ڪنهن به مصيبت ماري،
سمجھان ٿو منصور ڪڏهن آ ڪنڌ ڪڍايو ڪونه.

رنگ جي ۽ روشنيءَ جي ڳالهه ڪر.
مون سان منهنجي زندگيءَ جي ڳالهه ڪر.

سُونهن جو ۽ پيار جو گهر خير ڪو
سچ جي ۽ سنڌڙيءَ جي ڳالهه ڪر.

حور ۽ غلمان رک تون پاڻ وٽ،
آدمي ٿي، آدميءَ جي ڳالهه ڪر.

ڪفر جي فتويٰ هڻي منهنجي مٿان،
مڪدي ۽ مڪشيءَ جي ڳالهه ڪر.

نفرن جي نانگ کي ڏيئي گهٽو
عشق جي ۽ عاشقيءَ جي ڳالهه ڪر.

ڪو نٿو منصور اناالحق چوي
تون اُتي ڪا سرڪشيءَ جي ڳالهه ڪر.

رنگين تنهائي

تنهنجي در تي جُھڪي نہ جو ڄاڻي،
سو تہ در در جي خاڪ پيو ڄاڻي.

گهاو پنهنجا وٽون لڪايون تہ،
درد ڪنهن جا نہ کير ٿو ڄاڻي.

گهٽ پُوست ۽ وحشتون چوڏس،
کير ڏسجي بهار ٿو آڻي.

نينهن جونانگ ٿو ڏنگي جنهن کي،
عيش عشرت نہ ٿو سگهي ماڻي.

ڪنڌ جڙ کي گلاب پيا لڙڪن،
گهوت کي پيڙجن پيا گهاڻي.

جار وارن جو هُن وڇايو آ،
ڪيئن منصور ڪو بچي هاڻي.

هو جيڪي منصور وفائون چاهن ٿا،
ڪيڏيون پنهنجي لاءِ سزائون چاهن ٿا.

چو اوچيون ايڏيون ديوارون ٿو جوڙين،
بند اڱڻ، آزاد هوائون چاهن ٿا.

نتهڻ اس ۾ پيار مسافر ٿڪجي پيا،
زلفن جون گهنگهور گهٽائون چاهن ٿا.

ڪيڏين پيڙائن مان گذرن ٿا ماڻهو
جيڪي سڀن جون ساڀيائون چاهن ٿا.

شاعر! گيت نه پيٽ پريندا ماڻهوءَ جو
بڪ، کان وانجهيل ئي ڪوتائون چاهن ٿا.

رنگين تنهائي

اِهي آزار پاسي ڪر
دڳن تان خار پاسي ڪر.

گهڙي ڪن پاڪرن ۾ آ،
سڪي سينگار پاسي ڪر.

چمان مان چنڊ هي چهرو
ڳلن تان وار پاسي ڪر.

پنهنجون ٻانهون ڳچيءَ ۾ ڏي،
گلن جا هار پاسي ڪر.

ڪهڙا ليڪا محبت ۾،
اِهي وهنوار پاسي ڪر.

بچيو منصور ۾ چاهي،
ڳلن جا بار پاسي ڪر.

پن پن جو پڙلاءُ چوي ٿو: آءُ،
گُونجن جو گُڙلاءُ چوي ٿو: آءُ.

منهنجي ديس جي آزادي آن ڪاڻي؟
هيءُ غلاميءَ گهءُ چوي ٿو: آءُ.

دل جا دُوار کليل هن تولءُ پيارا،
اکثرين آڌرپاءُ چوي ٿو: آءُ.

سياري راتيون تڙپائن ٿيون توڻ،
يار اُتر جو واءُ چوي ٿو: آءُ.

راڻا ريت رُسط جي ڇڏ پرچي پءُ،
سُومل جو سوداءُ چوي ٿو: آءُ.

اڄ ڪلهه تون منصور ڪڻي تو برسين،
جوين رُت جو تاءُ چوي ٿو: آءُ.

رنگين تنهائي

ميت جو ويا الا رُسي منهنجا،
ریشمي خواب پيا ٿئي منهنجا.

باه جو سمنڊ ٿي پيا آهن،
درد آخر ڏکي ڏکي منهنجا.

هُن جو هر ڌڪ لڳو نشاني تي،
۽ سڀئي تير ويا گُسي منهنجا.

گيت موتيا گلاب ٿي پيا هن،
پيار جي پاند ۾ پُسي منهنجا.

ريل سڀئي هنئين، لڏيا هٿڙا،
نيٺ پيا اوچتو چُلي منهنجا.

ڳوٺ وارن کان ڪنهن ڏهاڙي تون،
حال منصور وڃ پڇي منهنجا.

رنگين تنهائي

سانوريءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان،
ڄڻ خوشيءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان.

عمر اوندهه ۾ آ ڪٿي ساري،
روشنيءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان.

دُشمنيون ڪنڌ ۾ وٻون پئجي،
دوستيءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان.

سال ٿي ويا اَتم ڏني ڌرتي،
سنڌڙيءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان.

موت هر روز ٿو ڌڪاري پيو،
خودڪشيءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان.

ڪنهن تي برسات آهي بوسن جي،
هڪ ڄميءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان.

ويهيٺين منصور جي اچي ڀر ۾،
اُن گهڙيءَ لاءِ مان سِڪي مُٽو هان.

مُهَجِبِين، ماھِ لقا، منھنجا مئا،
رنگ منھنجي روح جا توڻي پسيا.

ڪيف ئي اُن مان نہ ٿو نڪران اڃا،
نينھن تنھنجي جا ھيا اھڙا نسا.

مان تہ ھارائي وڃان ھان موت کان،
پر جيئڻ جا تو ڏنا پئي حوصلا.

ھن جنم جي ڳالھ ناھي او مٺي،
پيار جا پنھنجا پراڻا سلسلا.

خوشبوئن سان واسجي ويو آ وجود،
تنھنجي پاڪر سان بسنتي در کُليا.

سر ڏيئڻ منصور آ سولو صفا،
پيار جا اوکا وڏا ھن مرحلا.

★

رنگين تنھائي

هي روح ڀڳو آهي، برسات انوڪي آ،
تون پاڪر ۾ آهين، اڃ رات انوڪي آ.

ڳلڙن جا صوف ڏٺي، ڇيڙن جا توت ڏٺي،
ڏني باغ بدن جي تو سوغات انوڪي آ.

ڪڪرن جون تڏيون ڇانئون، وڻن ٽڻيون ڇڏن واسي،
تنهنجي زلفن جي جانان پر بات انوڪي آ.

چنڊ گهوت ٿيو آهي ۽ تارا سندس ڄاڃي،
هن رات جي دلهن جي بارات انوڪي آ.

ڪٽ، هار نه ڏسبي آ، هن پيار جي بازيءَ جي،
هر جيت نرالي آ، هر مات انوڪي آ.

منصور اڃان چڪجي، توڏانهن ٿي چقمق جيان،
تنهنجي قرب ڪڙي هان يا تنهنجي ذات انوڪي آ.

★

رنگين تنهائي
—❁❁❁—

رت پن چڙ اچي ياد مونڪي ڪجان،
گهٽ ٻوست هجي، ياد مونڪي ڪجان.

زندگيءَ جي سفر ۾ ٽين تنها جڏهن،
ڪونه توڪي پڇي، ياد مونڪي ڪجان.

ڄامشوري هوائن جو توڪي قسم،
پل هجين تون پري، ياد مونڪي ڪجان.

مان نه هوندس جڏهن، منهنجي سانئڻ تڏهن،
نيٺ آلا ڪري، ياد مونڪي ڪجان.

دل جي ڌڪ ڌڪ ڪري، منهن پگهرجي وڃي،
هانءَ تي هٿ رکي، ياد مونڪي ڪجان.

هن چيو هو اي منصور تو لاءِ جڏهن،
دار سينگارجي، ياد مونڪي ڪجان.

تو سوا بي سري زندگي ٿي وئي،
درد جي چرٻ ڪا وهندڙ ندي ٿي وئي.

هن جي ڇاتيءَ جي محراب ۾ سر جُھڪيو
ختم هُن تائين بس بندگان ٿي وئي.

نيٺ هن جا هئا ڏيئرا ڏيئرا،
واٽ اوندهه هئي روشني ٿي وئي.

هوءَ پوپٽ جيان وئي اڏامي هلي،
هيڪلي منهنجي دل پنڪڙي ٿي وئي.

رات جو روح تي روز رهڙون هڻي،
سار تنهنجي سڪي چاندني ٿي وئي.

ڪوبه سرمد يا منصور عيسيٰ نه آ،
اڄ ته سولي آ چوري چني ٿي وئي.

رنگين تنهائي

دردِ دل خود علاج آ دل جو
پيار پيڙا ته ڏاج آ دل جو.

مون ڏي اوڏر رڳو اٿس ڳوڙها،
سارَ سڀنا ته وياج آ دل جو.

هن تي ايڏيون ته ڪارون ٿي ڪاٺي،
غير چڻ سامراج آ دل جو.

جو نه ليکي انهي کي ئي چاهي،
هيءُ ڪهڙو رواج آ دل جو؟

ٿورڙي ڳالهه تي به روئي ڏئي،
نرم ڏاڍو مزاج آ دل جو.

حُسن ئي بادشاهه آهي پر،
عشق منصور تاج آ دل جو.

رنگين تنهائي

هي وهي جُهور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين؟
سور ناسور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين؟

وقت جي واءِ ۾ پن تي نه چڙهي آءُ وڃان،
دل کان دم دُور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين؟

گُهنج مُنهن منجهه، هٿن ۾ نه رهي حال ڪوئي،
۽ جهڪو نُور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين؟

هي گلابن جي به ٿي مند وڃي پئي مٽبي،
يا نمن پُور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين؟

آ ته سڀن جو اڏيون نئون ڪو وري تاج محل،
خواب هر چُور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين؟

جسم ۽ جان جلي، آهي هڏن مٺ بچي،
خاڪ منصور ٿئي جاني ته ڇا پو ايندين؟

رنگين تنهائي

توسان نسبت به ڪهڙي آ جانان،
تون آن خوشبو ۽ مان هوا جانان!

موت تنهنجو ته هڪ بهانو هو.
توڪي رهڻو ئي هو جدا جانان!

حڪم ڪر تون ٺهي ٿو توڪي جو
مان ڪندس عرض، التجا جانان!

درد تنهنجو عطا ڪيل آهي،
ان جي تو وٽ ئي آ دوا جانان!

سونهن تنهنجيءَ کي ڏسندو رهجي ويو
توڪي ٺاهڻ کان پوءِ خدا جانان!

مرنڪي خوشيون ڏئي ڪسي ورتئي
ڪهڙي منصور ڪئي خطا جانان!

رنگين تنهنائي

هوءَ جا پنهنجي گهر آڳر ۾ ماري وئي،
جڻ ڪا ديوي هئي، مندر ۾ ماري وئي.

ڪاري ڪي ته ڪنائون ڪالهه ڪراچي ۾،
ها پر ڪاري اڄ قنبر ۾ ماري وئي.

ڪوبه نه هو جو هن جا سُور سهيڙي ها،
دل ويچاري درد نگر ۾ ماري وئي.

سهڻي سا ته نه سهڻي جا سنڌوءَ پوڙي،
سهڻي سا جا دلبر پير ۾ ماري وئي.

جيڪا خون ڪندي هئي پنهنجن نظرن سان،
سا به ته هڪ منصور نظر ۾ ماري وئي.

رنگين تنهائي

جنهنجي سالن کان جستجو آهي،
سو ته اڄ دوست روبرو آهي.

گيت استاد جو سندءِ چهرو
شاه جو بيت خوڀرو آهي.

ان کي مٽخاني مان ڪڍو ٻاهر،
جو نه آيو ڪري وضو آهي.

تون گلابن جيان سدا مهڪين،
منهنجي دل جي هي آرزو آهي.

تنهنجي نيٽن جو شال خير هجي،
منهنجو سينو لهو لهو آهي.

تون جي منصور آن ته ڇا ٿي پيو
هو به آخر ته نيٺ هو آهي.

تنهنجي يادن سان پيار آ مونڪي،
ڄڻ بهارن سان پيار آ مونڪي.

تون ڀلي ڳاءِ ڳاءِ پيو هر هر،
ڇو ته گيتن سان پيار آ مونڪي.

تون خريدار آهين مرڪن جو
پنهنجي ڳوڙهن سان پيار آ مونڪي.

آءُ نيٺن سان مان ٻڌانءِ پٽيون،
تنهنجي پيرن سان پيار آ مونڪي.

تون بهارن جو آهين ڳولائو
۽ خزانن سان پيار آ مونڪي.

سند منصور آ سڄي پياري
پو به 'پٽ'، 'سن' سان پيار آ مونڪي.

ماڻهن جي سوچ ۾ جا فقط چوڪري هئي،
منهنجي ته ڪائنات ۽ هو زندگي هئي.

هن جي ڪلڻ سان ڇڻ ته ڪلي پيئي ڪائنات،
هن جهڙي مرڪ ڪا به مون نه اڳ ڏني هئي.

هوءَ موڪلائي وئي ته رهيو رنگ ۽ نه روپ،
هن کان سواءِ زندگي خالي ٻسي هئي.

بارود گولين جي آ بدبو رڳو اُتي،
جنهن جاءِ رڳو امن هيو آشتي هئي.

هت هت مان هو ڪڍي ويو منزل جي سامهون،
جنهن سان مرڻ جيئن جي منهنجي دوستي هئي.

منصور کي چريو چئي ماڻهن هنيا پٿر،
چئي ڪير تن کي هن جي اها سادگي هئي.

ڪارن وارن جي چپر ۾ ننڊ ڪيان،
چاهيان ٿو مان تنهنجي ڀر ۾ ننڊ ڪيان.

رات هجي چاندوڪي ۽ تون ياد اچين،
پوءِ ڀلا ڏس ڪيئن مان گهر ۾ ننڊ ڪيان.

ٿڪل پيرن سان پي هلندس منزل ڏي،
مون تي آهي ميار سفر ۾ ننڊ ڪيان.

ننڊ پيل توکي ڏسندي هو بيهي رهيو
چنڊ چيو تنهنجي آڳر ۾ ننڊ ڪيان.

ٻانهن ورائي جيئن وڪوڙيئي دل چاهيو
جيون ڀر تنهنجي پاڪر ۾ ننڊ ڪيان.

لوڪ سمهي منصور ۽ مان جلدي جلدي،
مقتل جي ديوار و در ۾ ننڊ ڪيان.

چند مرکيو ۽ چاندني مرڪي،
هوءَ مرڪي ته زندگي مرڪي.

مان جڏهن خواب ۾ وڃان هن وٽ،
تي ڪري آجيان اتي مرڪي.

آئبني جي اڳيان اچي بيهي،
پنهنجي تصوير کي ڏسي مرڪي.

وات هر واسجي وٽي آهي،
ڳوٺ جي آ ڳلي ڳلي مرڪي.

نانءُ منهنجو سندءِ سڪيءَ ورتو،
هٿ منهن تي پئي ڏئي مرڪي.

پونئر ٿيرا ڏئي ڇهيو هن کي،
باغ ۾ پئي تڙي ڪلي مرڪي.

راهه ۾ هن جڏهن ڇڏايو هٿ،
خلق منصور تي پئي مرڪي.

سامهون منصور جيڪو دار آهي،
توڻ ڪيڏو نه بيقرار آهي.

تنهنجي راهن ۾ موتيا، مڱرا،
منهنجي هر واٽ خاردار آهي.

مون به تو ۾ ته ڪجهه ڏنو آهي،
منهنجو توسان ائين ئي پيار آهي.

چنڊ پي تو لٿو وڃي سانئڻ،
پهچ تنهنجو ئي انتظار آهي.

منهنجي نيٽن ۾ رات جي راڻي،
پيار ٽولاءِ بيشمار آهي.

توتي الزام ئي اجايو آ،
هرڪو منصور داغدار آهي.

هڪڙي سڄڻ لاءِ سور هي جيون ڪري وڌم.
دنيا سڄيءَ کي دوستو دشمن ڪري وڌم.

وڻي سکين کي ناز سان منهنجي مٺيءَ چيو
ڪافر کي اڄ نگاهه سان مومن ڪري وڌم.

مان ٿي ويس اڏاڻو دلبر جو در ڇڏي،
قابو وري به يار جي زلفن ڪري وڌم.

مان ڳوٺڙي جو ماڻهو صفا سادڙو هُيس،
شهري شڪارياز کي ساجن ڪري وڌم.

منصور مرڪي مرڪي هو سوليءَ تي هيئن چيو
قربان پنهنجي يار تان تن من ڪري وڌم.

هوءَ در و بام ٿي پڇي تنهنجو
هر گهڻي گام ٿي پڇي تنهنجو.

چاندني رات، سمنڊ جون لهرون،
سُرمئي شام ٿي پڇي تنهنجو.

اڳ ٿي نالي ٻڌڻ سان شرمايو
اڄ سرعام ٿي پڇي تنهنجو.

تون نه ايندين اها به پڪ آهي،
دل چري خام ٿي پڇي تنهنجو.

راڏا راڏا ڪرين پيو ٿو تون،
راڏا پڻ شيام ٿي پڇي تنهنجو.

آهين منصور ڪيترو بدنام
پو به هوءَ نام ٿي پڇي تنهنجو.

رنگين تنهائي
—❁❁❁—

نه ٿو ٿئي انتظارن ۾ گذارو.
کڀي ٿو تنهنجي ٻانهن جو سهارو.

سدائين گڏ، سدائين دور مون کان،
هجين جڙ تون نديءَ جو پيو ڪنارو.

ائين ئي راهه ۾ هيڪل ڇڏي ويو
زماني کان هوجنهن کي سمجهيو پيارو.

اندر آتش فشان ڦاٽي پيو هو
اکين اٿلي پيو هو سمنڊ ڪارو.

گهڻيون اونڊاهه ۾ سڀ گم ويون ٿي،
نه منهنجي راهه ۾ روشن ستارو.

اڪيون منصور ويون پٿرائجي چو؟
الاڻي سونهن جو هو ڇا نظارو.

رنگين تنهائي

زبان تنهنجي تڪي آ ڌار وانگر،
هلي مون تي سدا تلوار وانگر.

نظر تنهنجي آ لالي پاپ جهڙي،
۽ منهنجي دل به آهي ٻار وانگر.

ڪڏهن هاريو ڪڏهن جيتي به آهي،
ڪڏهن ڪا جيت ٿي آ هار وانگر.

مجان ٿو غير تولد غير ناهي،
مگر مونکي چپي ٿو خار وانگر.

هي تنهنجي پيار جو ئي معجزو آ،
وهن ٿا نيٺ منهنجا نار وانگر.

هجي ڪيڏو به سهڻو پر سوا تو
لڳو منصور جيون ٻار وانگر.

رنگين تنعائي

دل منهنجي ياد جي ڪا ماڙي آ،
سار تنهنجي سڪي ڏهاڙي آ.

نير وهني پيا ٿا نيٺن مان،
ڇا ٻڌي تو ڪٿان 'پهاڙي' آ.

پيار جي ٿا چون چڱا ماڻهو،
ڪا نه ٿيندي ڪڏهن پڇاڙي آ.

توڪي سجدا ڪندو آ روزانو
تو ته تصوير جنهن جي ٿاڙي آ.

بزم ۾ باهه وٺي لڳي آهي،
شاعري ناهي جڻ اماڙي آ.

سونهن تو ۾ آ ڄامشوري جي،
تنهنجو لهجو ته ٺيٺ لاڙي آ.

پيار جا داؤ سمجھ جا ناهن،
يا ته منصور ڪجهه اناڙي آ.

سور ته سڀ سان ورچڻ جهڙا ڪونه هئا،
پر توکان به لڪائڻ جهڙا ڪونه هئا.

تو ته مسيحيائيءَ کان ڪونه گهٽايو پر،
منهنجا گهاٽو ئي ڀرجڻ جهڙا ڪونه هئا.

اڪثرين جي آڪيري مان بي اڌري ويا،
خواب اوهان جا ترسڻ جهڙا ڪونه هئا.

درد نه ها ميرا ڪپڙا جو ڌوئڻ هان،
گهاٽو ته دل جا ڌوئڻ جهڙا ڪونه هئا.

توڏانهن لکندي اهڙا زخمي ٿي پيا جو
هٿڙا مينڊيءَ لائڻ جهڙا ڪونه هئا.

سالن جا اوجاڳا هئا ۽ اوسيئڙا،
نيٺ اسان جا روئڻ جهڙا ڪونه هئا.

تون منصور پريشان آخر چو تو ٿين،
هُوڪنهن سان به نڀائڻ جهڙا ڪونه هئا.

★

رنگين تنهائي
—❁❁—

اکثرين ۾ آلاڻ اهائي ساڳي آ،
تنهائي مون ساڻ اهائي ساڳي آ.

ڪوبه انا جي اوچائيءَ تان ڪونه لٿو،
رشتن ۾ چڪتاڻ اهائي ساڳي آ.

تنهنجون نانءُ ٻڌڻ سان ڌڙڪن تيز ٿئي،
چاهت تنهنجي ڪاڻ اهائي ساڳي آ.

ٻڙ جي چانو نديءَ ۾ ٻيڙي جو منظر،
ڳوئن ۾ چانڊاڻ اهائي ساڳي آ.

تنهنجي پاڪر، بوسي کي مدت ٿي پر،
ساهن ۾ سرهاڻ اهائي ساڳي آ.

جا منصور هئي ون يونٽ وقت ڪڏهن،
حالت ٻوليءَ ساڻ اهائي ساڳي آ.

رنگين تنهائي

فائدو وٺ نه ڪنهن بهاني جو
خيال ڪر حسن جي خزاني جو.

ها رڳو تنهنجي پيار جو ناهيان،
آنءُ قرضي سڄي زماني جو.

ڄڻ ته بندوق وٺي لڳي هن کي،
هن تي ڪيڏو اثر هو طعني جو.

جام ناهي ته پيار نيٺن سان،
ڪجهه ڀرم رک شراب خاني جو.

دھل هو دف هو ٻڌو پئي مون،
جنگ جو هو يا شادمانِي جو.

آنءُ منصور هان سدا نوڪر،
تنهنجي پاڙي ۽ آستاني جو.

رنگين تنھائي

تنهنجي ٻانهن جو هار ڪونهي ڪو
دل کي تڏهين قرار ڪونهي ڪو.

تارو تارو ڳڻي ٿو رات ڪٿيان،
تي چوڻ انتظار ڪونهي ڪو.

آ هلي اوچتو مري نه وڃان،
ساهه تي اعتبار ڪونهي ڪو.

منهنجو پنهنجي ئي دل تي او سڄڻي،
سڄ پڇين اختيار ڪونهي ڪو.

تنهنجو اتساهه ۽ سهارو آ،
ٻيو دنيا منجهه يار ڪونهي ڪو.

پلڪ، پنٻيون، وڇائي وار ڇڏيا،
منهنجو گس خاردار ڪونهي ڪو.

ڄاڻ هوندي رهي ٿو اڻ ڄاڻو
ايڏو منصور ٻار ڪونهي ڪو.

لوڪ ليکي خدا کي ڳولن ٿا،
دل جليا دلربا کي ڳولن ٿا.

اڄ به آدم جيان گهڻا جڳ ۾،
پنهنجي پنهنجي حوا کي ڳولن ٿا.

باوفا پاڻ جي ٿين ٿي نه ٿا،
سي پين مان وفا کي ڳولن ٿا.

پتڪندڙ بي وطن پکين وانگي،
نيٺ ڪنهن آشنا کي ڳولن ٿا.

منهنجي لاشي مٿان اچي بيهي،
ماڻهو منصور ڇا کي ڳولن ٿا!

رنگين تنهنائي

انگور ۾ جيئن شراب وانگر،
رهين ٿي نيٽن ۾ خواب وانگر.

نه ڪو به هڪ پل رهان ٿو غافل،
رڳون وڃن ٿيون رباب وانگر.

پڙهان ٿو توکي، چمان ٿو توکي،
مان آسماني ڪتاب وانگر.

اڪيون اڪين سان جڏهن ملن ٿيون،
دليون تڙن ٿيون گلاب وانگر.

جهٽن ٿيون جهٽ ۾، دلين جا ڳيرا،
اڪيون اوهان جون عقاب وانگر.

رنگين تنهنجي

بند اکڙين جون دريون چو ٿي ڪرين،
او چري! دلڙيون چريون چو ٿي ڪرين.

سونهن تنهنجو عشق آ اڳ ئي غلام
عشق سان جادوگريون چو ٿي ڪرين.

جي اچن ڪنهن کي نه ٿيون ڪجهه سمجه ۾،
تون اهي ڳالهيون ڳريون چو ٿي ڪرين.

خط منجهان خوشبو اچي ٿي پيار جي،
خط انهي کي پو ذريون چو ٿي ڪرين.

پهچ تون تڪڙي قدم تنهنجا چمان،
تون وڪون پنهنجون ڏريون چو ٿي ڪرين.

آنءُ ساڳيو بي وفا منصور هان،
بي وفا سان دلبريون چو ٿي ڪرين!

رنگين تنهائي
—❖❖❖—

ڪنهن جي دل کي نه ڏکائڻ گهرجي،
روح ڪنهنجو نه رنجائڻ گهرجي.

راه ڪيڏي به هُجي پل اوکي،
هت هت مان نه ڇڏائڻ گهرجي.

آخري ساهه گهڙيءَ تائين مَن،
زندگي ساڻ نپائڻ گهرجي.

بغض کي باهه جو شعلو ڏيئي،
چاهه جو چنگ وڃائڻ گهرجي.

ڌوڙ منصور وجهي ڪوڙ کي ۽،
سچ تي ڪنڌ ڪپائڻ گهرجي.

رنگين تنهائي

توکان سواءِ صحرا جيون نه ٿي وڃي،
وڪري وجود منهنجو پڻ پڻ نه ٿي وڃي.

هي انتظار ايڏو عمرِ دراز جيئن،
سوچيان ٿي جمهور ڪاٿي جو پڻ نه ٿي وڃي.

سٿورنگ سونمن تنهنجا، سٿوروپ پيار تنهنجا،
ڪنهن رنگ ۾ ڪورنگجي رانجهن نه ٿي وڃي.

ترچيون ڪري نگاهون ايڏو نه گمور گوري،
ڪاٿي ذرا ذرا هي درپڻ نه ٿي وڃي.

هو روح جي آ راحت، جيون جي آ ضرورت،
ناراض ڳالهه ڪنهن تان ساجن نه ٿي وڃي.

منهنجي ٻڌي زباني منصور گيت تنهنجا،
سوچيان ٿي ڪا سميلي سوتن نه ٿي وڃي.

رنگين تنهنائي

چو وفائي نه ٿي، نه ٿي توکان،
ڪا سچائي نه ٿي، نه ٿي توکان.

دل جُھري پئي غريب جي گھر جيان،
دلربائي نه ٿي، نه ٿي توکان.

پيار وارن جي لاءِ اي دنيا،
ڪا چڱائي نه ٿي، نه ٿي توکان.

مان ته رُندو رهيس پئي راھن ۾،
رهنمائي نه ٿي، نه ٿي توکان.

انڌ اونداهه جا او پُوجاري،
روشنائي نه ٿي، نه ٿي توکان.

پيار جي پاپ ۾ رهئين منصور
پارسائي نه ٿي، نه ٿي توکان.

رنگين تنھائي

سمجھين سڀ ڪجهه شالَ غزل ۾
اوريا ٿم جي حالَ غزل ۾

جيون جهڙو اڻپورو آ،
رهجي ويا ڪي خالَ غزل ۾

تنهنجي چيلهه جا موڙا مٽري،
هرڻيءَ وارا چالَ غزل ۾

اوجاڳن سان ٽاڪيا آهن،
هيرا، موتي، لعلَ غزل ۾

تنهنجي تَر جهڙو نه لکيو ڪو
لکندي ٿي ويا سالَ غزل ۾

ڇا منصور سمايا آهن،
ترڪيون ۽ تالَ غزل ۾

رنگين تنهائي

دل جي منزل نگاهه مان نڪتي،
هڪ نئين راهه، راهه مان نڪتي.

سار جو گهنڊُ جيئن وڳو من ۾،
سٺ چڻ ڪائي ساهه مان نڪتي.

سهڻي سندو ٽپي ثواب ڪٽيا،
جيئن ڏم جي گناهه مان نڪتي.

ايئن پاڪر مان هوءُ وٺي نڪري،
چڻ ندي آ درياهه مان نڪتي.

هاڻي هر دڳ وڃائي ويٺي آ،
چاهه لءِ آ جا چاهه مان نڪتي.

دانهن دنيا ڇڏي جلائي آ،
جيڪا منصور آهه مان نڪتي.

★

رنگين تنهائي

نِرتڪيءَ جا ٿا انگ انگ نچن،
منهنجي من ۾ ٿا جلت رنگ نچن.

مور من ۾ نچيا مُصَوَر جي،
بُرش جُھوميا، حَسِين رنگ نچن.

نِيٺ جرڪي پون ٿا پورهيت جا،
جيئن ٻنين ۾ ٿا سونا سنگ نچن.

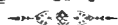
نفرتن جي گُھلي نه گرم هوا،
چاهتن جا سدائين چنگ نچن.

چو نه تيلي ڏيان سماج اُن کي،
جنهن ۾ بُڪ جي ٿا ننگ نچن.

ڳاٽ اُچو ڪري شهيدن تي،
چو نه منصور پنهنجا دنگ نچن.

رنگين تنھائي

گیت

آیو جیئن ڊولیو

سرتیون سپ ڪم سولا ٿي ویا!

هر هر هڏڪي، گرھ ڪریو ٿي

ڪانگ پئي ٻولیو!

سرتیون سپ ڪم سولا ٿي ویا!

منصور جو گيت

هڪ سياري جي رات ڊگهي ٿيندي آ، ٻي اوسيئڙيءَ جي!
اوسيئڙي جي رات Conditional ٿيندي آ - جيترو انتظار پيار ايتري
رات کي اينگه!

اردو جو هڪ شعر آ ته:

شبِ وصال بهت ڪم هي، آسمان سي ڪهو
ڪي جوڙ دي ڪوئي ٽڪڙا شبِ جدائي ڪا!

سهڻي لطيف ته فرمايو آهي ته:

راٿل، تو بن رات،

مونکي ويٺي ورهيه لنگهي ويا!

منصور جي گيتن ۾ اهو ويراڳ، جاڳ ۽ آجهاڳ اوسيئڙو آهي.
هڪ نمائڻي ۽ سادگيءَ جي ادا آهي - هڪ ڳوٺ آهي، هڪ ڳوٺاڻي
آهي. انهن (گيتن) ۾ وڇوڙي جو ورلاپ آهي ۽ ملڻ لاءِ منتون آهن.

جيئري مونکي مار نه جاني!

درد به دل ڏسي ايندو آهي. دليون پرکي داسڙو! دلبر جي درد کي
دل ۾ جاءِ ڏيڻ سان ئي قرب توڙي ڪوٽا آڏو سرخرو ٿو ٿجي! سچيءَ
دل سان سپردگي ئي شاعريءَ جي تقاضا آهي.

اسين ته هڪ سٺ وارا شاعر هون - جي هڪ سٺ رهجي وئي
ته به ڪمايوسين - ۽ منصور وٽ ته ڪيئي سئون آهن اهڙيون - ۽
اهڙيون سهڻيون ٿيون لڳن، جيئن مور جا ڪنڀ گلدان ۾ سجائي
شوڪيس مٿان رکي ڇڏبا آهن.

- عشق ۾ ڪجهه اڃان نوڪرون ڪائجن!

- نيٺ پٿر تي ويا پرڏيهي!

- مُنديلي مُندن ۾ مِتجي،

تون ته نه مِتجان يارا!

گيت جي شاعري، ٻاڦ تي ڀلو پڄاڻ وائڻگر آهي. جنهن لاءِ باهه
به گهرجي، ڀلو به، رسپي به، ڪاريگري به!

ڀلو پڄاڻ وارا ته واريءَ تي به پڇايو وڃن، پر اهڙي ڪوشش
ڪو اناڙي ڪندو ته، کيس پهرين گرھ (سِٽ) ۾ ئي وات ۾ واري جو
احساس ٿيندو!

سنڌي گيت به، سنڌي بيت وائڻگر اسان جي شينهن شاعرن جو
شڪار لڳو پيو آهي. پنهنجو شڪار سولو ناهي، ٻئي جي شڪار
تي گذارو سٺو ناهي لڳندو. برھه کي ٻُکيو به ڪيسين رکجي!
زندگي ته بيهڻي ناهي نا!

منصور هڪ صنفِي شاعر ناهي. شاعري جي ڪا به صنف
پنهنجي يا پراڻي ناهي هوندي شاعر لاءِ. جيڪا صنف سندس اينتي
چڙهي وئي، اها هن جي پنهنجي صنف ئي سمجهڻ گهرجي. جي
اينتي تي نه ٿي چڙهيس ته، اها هن لاءِ تجربو ئي سمجهڻ گهرجي. ۽
تجربي جو ساھس سارجي ٿو ته ان ۾ چاهي!

شاعري لفظن جي راند ناهي. ڀلي ڪنهن لاءِ هجي به، پر اها
آهي عشق وائڻگر. (۽ عشق راند ناهي) باهه ۾ پڇڻ، نچڻ آهي، ان
کان وڌي بچڻ آهي.

هن (منصور سيتائي) جي آس پاس شاعريءَ جا ڪوڙ سارا
مڪتب رهيا آهن. هي پاڻ به ادب ۽ لحاظ وارو آهي. تنهن ڪري
هن کي ڪافي ڪجهه مليو آهي. هن ورتو به آهي ۽ ووڙيو به آهي.
۽ عشق ته اهڙو جذبو آهي، جيڪو بهر حال اڳهايو ئي ڇڏي!

- علي دوست عاجز

تا پکيٽڙا ورن،
شام ٿئي ٿي جڏهن،
نيٺ ڀرجيو اچن.

شبني شبني
جام ٽڪرائجن،
شام ٿئي ٿي جڏهن،
نيٺ ڀرجيو اچن.

چاندنيءَ ۾ بدن،
ڇڻ هليو ٿي چندن،
شام ٿئي ٿي جڏهن،
نيٺ ڀرجيو اچن.

رنگين تنهائي
—❖❖❖—

عشق ۾ ڪجهه اڃان،
ٺوڪرون ڪائجن،
شام ٿئي ٿي جڏهن،
نيٺ ڀرجيو اچن.

ياد منصور ڪي،
سانورا ٿا اچن،
شام ٿئي ٿي جڏهن،
نيٺ ڀرجيو اچن.

○

سُرهِي سُرهِي سار ڏئي وڃ،
موتئي جي مهڪار ڏئي وڃ،
خوشين جا انبار ڏئي وڃ،
مون کي پنهنجا پيار ڏئي وڃ.

توڪي جي هڪ پل نه ڏسان ٿي،
آلي ڪاٺي جيئن دڪان ٿي،
دلبر تون ديدار ڏئي وڃ،
مون کي پنهنجا پيار ڏئي وڃ.

جُهمڪا جهالا مَور نه گهرجن،
سونا والا مَور نه گهرجن،
پنهنجا ٻانهن هار ڏئي وڃ،
مون کي پنهنجا پيار ڏئي وڃ.

جنمن کان ڪو پياسو آهي،
جيون ڏاڍو تاسو آهي،
تن من تي چٽڪار ڏئي وڃ،
مون کي پنهنجا پيار ڏئي وڃ.

رونبو لاب ڪنڊيس مان توله،
اڪڙيون آب ڪنڊيس مان توله،
او منهنجا دل وارا،

تون پرديس نه وڃ وڻجارا.

سڳيون، رليون ٺاهينديس مان،
توتي مَور نه ڏانهينديس مان،
چڏ پنهنجا هي آرا،

تون پرديس نه وڃ وڻجارا.

جيئري مون کي مار نه جاني،
جوڀن منهنجو ڪار نه جاني،
ڪيئن ڪٽينديس پارا،

تون پرديس نه وڃ وڻجارا.

رُکڙي سُکڙي ڪائينداسين،
گيت پريت جا ڳائينداسين،
رَڄندا رَوَ اُچارا،
تون پرديس نه وڃ وڻجارا.

توڻ منهنجي ڪا نه سري ٿي،
مون کان تون هڪ پل نه پري ٿي،
او منصور پيارا،
تون پرديس نه وڃ وڻجارا.

ميلي تان منهنجي لاءِ ساجن ڇوڙيون آندئي ڪونه،
ميلي تان منهنجي لاءِ ساجن سڳيون آندئي ڪونه،
آئون رُسان پو ڇو نه؟

هي شهتوت ڪنديس مان ڪاڏي؟
ڪشمش توت ڪنديس مان ڪاڏي؟
ميلي تان منهنجي لاءِ ساجن ساڙهيون آندئي ڪونه،
آئون رُسان پو ڇو نه؟

دل خوش ٿئي هان ڄاڻين هان جي،
گُڙيون سُوڙيون آڻين هان جي،
ميلي تان منهنجي لاءِ ساجن واليون آندئي ڪونه،
آئون رُسان پو ڇو نه؟

سُرخيون ۽ سينڊل به نه آندئي،
چانديءَ جي پايڻ به نه آندئي،
ميلي تان منهنجي لاءِ ساجن لاليون آندئي ڪونه،
آئون رُسان ڀو ڇو نه؟

مصريون، ماوا ڪهڙي ڪم جا،
ڏُونگهيون، ڪاڇا ڪهڙي ڪم جا،
ميلي تان منهنجي لاءِ ساجن پونيون آندئي ڪونه،
آئون رُسان ڀو ڇو نه؟

○

ڪيترا گل تڙيا باغ ۾
ڪيئي پونئرا مڙيا باغ ۾
جيئن آرس پڳو تو سڪي!

اڀ ۾ مست بادل ٿيا،
ويس سانوڻ وسر جا ڪيا،
جيئن آرس پڳو تو سڪي!

رنگ چنريءَ جا نڪري پيا،
ساز پائل جا وڪري پيا،
جيئن آرس پڳو تو سڪي!

چال هرڙيءَ ڏنو ٿاهه ۾
ساهه ماڀي نٿو ساهه ۾
جيئن آرس پڳو تو سڪي!

ٿرءُ ڪاچوبه مهڪي اُٿيو
ساهه سنڌو نديءَ ۾ پيو
جيئن آرس پڳو تو سڪي!

○

رنگين تنهنائي

مند پلي مندن ۾ متجي،
تون ته نه متجان يار
او منهنجا دلدار.

تو بن سرمو سيندون ڪهڙيون
اڻيا اڻيا وار
او منهنجا دلدار.

راتيون جاڳي جاڳي ڪاٿيان،
سمهڙ نه ٿي ڏٺي سار
او منهنجا دلدار.

سرديون آيون تون پي آني،
منهنجي هيئنن جا هار
او منهنجا دلدار.

تنهنجو نانءُ ڪٿي چيڙائن،
سڪيون سرتيون ڌار
او منهنجا دلدار.

○

رنگين تنهائي

پهچ سگهو دلبر،
الا او پهچ سگهو دلبر.

سر، لوهيڙا ڳپيا آهن،
سارين ۾ پټ لاب پيا هن،
خوشبو ٿيو ٿر بر،
الا او پهچ سگهو دلبر.

راتيون ڊگهيون ٿي ويون ساجن،
سردين ۾ تربتي ٿو جوين،
ياد ڪري پاڪر،
الا او پهچ سگهو دلبر.

جهور ٿيو جوين ويهي ويهي،
نيٺ پٿر ٿي پيا پرڏيهي،
تنهنجي ڪانه خبر،
الا او پهچ سگهو دلبر.

سيني جي آ سيج سجائي،
توڻ ٿم منصور وڇائي،
نيٺن جي چادر،
الا او پهچ سگهو دلبر.

رنگين تنهائي
—❁❁—

ڪانه ڏٺي ڪنهن تي ڪابه ميار
ويري سڀ سنسار.

جنهن کي پنهنجو ساجن سمجهيم،
جنهن کي پنهنجو جيون اڀيم،
تنهن به ڏنا آزار
ڪانه ڏٺي ڪنهن تي ڪابه ميار.

وار به چوڙي ڇڏيم جاني،
ڳوڙهن جي ڳلڙن تي ڳاني،
وسريم سڀ سينگار
ڪانه ڏٺي ڪنهن تي ڪابه ميار.

اکڙين ۾ اوطاقون توله،
هيٺڙو ڦاڪون ڦاڪون توله،
محب منا منار
ڪانه ڏٺي ڪنهن تي ڪابه ميار.

وارن واري سيح سجي پئي،
توله ٿي منصور وڃي پئي،
دل جي هر هڪ تار
ڪانه ڏٺي ڪنهن تي ڪابه ميار.

○

رنگين تنهائي

ويس ڪارا ڪيم،

نيٺ آلا ٿيم

تون نه آئين پرين، تون نه آئين پرين.

آ پل پل توکي ساريان ٿي،

تنهنجون راهون روز نهاريان ٿي،

وار چوڙي ڇڏيم، نيٺ آلا ٿيم،

تون نه آئين پرين، تون نه آئين پرين.

آ جاڳڻ روئڻ ڪم منهنجو

هائ ڪير ڏسي ٿو غم منهنجو

چاهه اهڙو چڪيم، نيٺ آلا ٿيم،

تون نه آئين پرين، تون نه آئين پرين.

آ برڪا رت پي آئي آ،

۽ ڪنوڻين ڪيچل لائي آ،

پور تنهنجا پيم، نيٺ آلا ٿيم،

تون نه آئين پرين، تون نه آئين پرين.

رنگين تنهائي

رات جو چاندني ٿي پڇي،
۽ صبح جو سڪي ٿي پڇي،
تون پریشان ڇو ٿو رهين.

پونئر کان پنڪڙي ٿي پڇي،
۽ سمنڊ کان سڀي ٿي پڇي،
تون پریشان ڇو ٿو رهين.

سوڻهن سرخي هڻي ٿي پڇي،
پيار مان پدمڻي ٿي پڇي،
تون پریشان ڇو ٿو رهين.

باک ڪا شبنمي ٿي پڇي،
ڪنهن جي اک جي نمي ٿي پڇي،
تون پریشان ڇو ٿو رهين.

من اندر جي ندي ٿي پڇي،
ايڪويهين صدي ٿي پڇي،
تون پریشان ڇو ٿو رهين.

رنگين تنهائي

رات به توله روئي روئي،
سج اياريو آ۔

ايئن گذاريو آ.

تنهنجي جدائي جاني مونکي،
رت رٿاريو آ۔

ايئن گذاريو آ.

عشق بي پيري منهنجي من ۾،
بارڻ ٻاريو آ۔

ايئن گذاريو آ.

ٽاڪي ٽاڪي سان او ساجن،
توڪي ساريو آ۔

ايئن گذاريو آ.

گهاٽي ۾ منصور سوا تو
جيون گهاريو آ۔

ايئن گذاريو آ.

○

آيو جيئن ڊوليو
سرتيون سڀ ڪم سولا ٿي ويا.

هر هر هڏڪي، گرھ ڪريو ٿي،
ڪانگ پئي بوليو-
سرتيون سڀ ڪم سولا ٿي ويا.

سال سڪائين سڪ ۾ ساجن،
ڪيڏو هئين روليو-
سرتيون سڀ ڪم سولا ٿي ويا.

ساهَ رڳن کان ويجهو سُپرين،
اندر ۾ ڳوليو-
سرتيون سڀ ڪم سولا ٿي ويا.

گهرو ٿي ويو گهاءُ،
هاڻي ته سانول آءُ.

پرڏيهي سان پيار ڪيو تو
پنهنجي لاءِ آزار ڪيو تو
مهڻا ڏئي ٿي ماءُ۔

هاڻي ته سانول آءُ.

ڪنوڻين جي ڪيچل نه وڻي ٿي،
برڪا مان بي باهه چڻي ٿي،
سانوڻ ۾ به نه ساءُ۔

هاڻي ته سانول آءُ.

جوڀن ميرو ڪيئن ڪيان مان،
ٻئي ڏي ڦيرو ڪيئن ڪيان مان،
ڪر ڪوئي ڪهڪاءُ۔

هاڻي ته سانول آءُ.

پنبڻيون، پلڪون، وارَ وڇاڻان،
تولاءِ اڪڙيون ڌار وڇاڻان،
ڪريان آڌر پاءُ۔

هاڻي ته سانول آءُ.

○

نظم

محبت کي مڃتا
ڏيڻ لاءِ جڳ ۾،
ڪا سهڻي ٿئي ٿي،
ڪو ميهار ٿئي ٿو..

منصور جو نظم

منصور سیتائي سنڌيءَ جو اهو پهڳڻو سڀيتو ۽ سُريلو شاعر آهي، جيڪو شيخ اياز جي دور ۾ هوندي به پنهنجو الڳ تلڳ، منفرد ۽ نرالو لهجور کي ٿو. منصور جي شاعري اهڙي وينگس آهي، جنهن جا سڀ ويس وڳا ۽ هار سينگار سندس پنهنجا آهن. هو پنهنجو لهجو ۽ اسلوب ڪنهن ٻئي کان اُڌارو نه ٿو وٺي، ڇوڪريون پنهنجين سهيلين ۽ سرتين سان پنهنجا ڪپڙا، ويس وڳا، سينگار جا سامان ۽ ڳهه ڳڻا وٺڻ وڃ ڪنڊيون آهن. شاعر تشبيهون، استعارا، ترڪيبون، لهجا ۽ اسلوب وٺيندا آهن، جيئن ڪائنات وحدت ۽ ڪثرت جي هڪڙي ڳنڍ ۾ ٻڌل آهي.

اُن ڪري هڪ شيءِ جا ٻي شيءِ تي اثر فطري عمل جا حصا آهن. شاعرن جو هڪ ٻئي کان اثر وٺڻ به فطري عمل ئي آهي. انهي هوندي به انفراديت ۽ نرالپ ڪنهن شاعر جي دائمي سڃاڻپ ٺاهڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪن ٿيون، جيڪا ڳالهه منصور سیتائيءَ جي شاعريءَ ۾ ڏاڍي سگهاري انداز ۾ اُڀري اچي ٿي.

منهنجي سامهون منصور سیتائيءَ جا نظم آهن. انهن نظمن کي پڙهندي سندس انفراديت ۽ نرالپ جو حُسن پوري چٽائيءَ سان پسي سگهجي ٿو. سندس نظمن ۾ ٻولي، لهجو ۽ اسلوب هن جو پنهنجو آهي. هو هڪڙي خاص تاجي پيتي تي نظم جي اُت ڪري ٿو ۽ فڪر جي اُت تي فن جو ريشم نهايت حُسنڪ رنگن سان جوڙي ٿو. سندس نظم مختصر هوندي به ڏاڍا اثرائتا، سُهڻا ۽ معنائن جا پندار آهن. انهن منجهه فڪري گهرائي آهي ۽ فني خوبصورتي آهي. سندس شاعريءَ ۾ فڪر جو مِلهه مهانگو منڌ فن جي اوچي ۽ سهڻي جام ۾ جر ڪندو نظر اچي ٿو. پڙهندڙ جڏهن حرف حرف ڏيک ڏيک ڪري اندر ۾ لاهي ٿو تڏهن مٿس ڪيپ حُمار چڙهي ٿا وڃن. نينهن جي نشي جهڙا اهي نظم ماڻهوءَ کي ميران ٻائي وانگر پريم ديوانو ڪري ٿا ڇڏين. هونئن به شاعري اها راڌا

رنگين تنهائ

آهي جنهن ڏانهن ماڻهوءَ جي مَن جو ڪرشن سدائين موٽي ٿي
 چڪجي اچي ٿو. هتي من جو ڪرشن رڳو راڌا جو ئي رهيو ٿو ڇو جو
 ڪويتا ۾ ڪا به رُڪمڻي نه ٿيندي آهي. اهڙي شاعري جيڪا يڪتا
 محبت جون نراليون ڪيفيتون پاڻ ۾ سمائي، پڙهندڙن کي آڇيندي
 آهي، اها پلر جي پالوت وانگر درماندين دلين جا سڀ ٺوٺا پٽ ڀڄائي
 شاداب ڪري ڇڏيندي آهي. اهڙي شاعري پڙهندڙن جي چپن تان
 ٿيندي، سندن دلين ۾ لهي وڃي ٿي. اهڙي شاعري جڳ جڳ جو جادو
 هجي ٿي، امر هجي ٿي، ماڻهن جي دلين ۾ هميشه ڌڙڪندي رهي ٿي.

منصور سيتائيءَ جي نظمن ۾ اهڙي سگهه، ڪشش ۽ چڪ آهي
 جيڪا پڙهندڙ کي پاڻ ڏانهن ڇڪي ٿي ۽ سندس اندر ۾ لهي وڃي ٿي.
 جتي اهي نظم رومانويت جي روح پرور اداڪار سان سرشار آهن، اُتي
 انهن ۾ زبردست سياسي ۽ فڪري گهراڻي ۽ سگهه پڻ موجود آهي.
 گڏوگڏ اهي فني خوبصورتي ۽ حسناڪيءَ جو وڏو جهان به پاڻ ۾
 سمائي رکن ٿا. جيڪا شاعري هڪ ئي وقت عشق حسن جي فطري
 جذبن، رومانويت، سياسي فڪري سگهه ۽ فني حسناڪيءَ سان سرشار
 هجي ٿي، اها شاعري پنهنجي دؤر تي اڻمٽ اثر وجهندي، هر دور جي
 شاعري بڻجي پوي ٿي. اهڙي شاعريءَ ۾ زندهه رهڻ جي پوري شڪتي
 موجود هجي ٿي. جنهن شاعريءَ ۾ زندگيءَ جي شڪتي هجي، اها
 ڪڏهن به زوال جي هٿان ڇپيائجي نه ٿي سگهي.

آئون سمجهان ٿو ته منصور سيتائي سنڌ جي هاڻي پراڻي ٿيندڙ
 نئين ٽهڙ جي شاعرن ۾ ائين منفرد آهي جيئن موهن جو دڙو دنيا جي
 تهذيبن ۾ نرالو آهي. مون کي سندس نظمن، غزلن، گيتن توڙي وادين
 سؤڌو سندس سموري شاعريءَ ۾ موهن جي دڙي جي عظيم ناچڻي رقص
 ڪندي نظر ايندي آهي. ياد رهي ته رقص سنڌ جي صدين جي ريت
 پرڀت ۽ زندگيءَ جي جيت آهي.

نواز خان زئور

20 آگسٽ 2015

ميرپور بٺورو، سنڌ

رنگين تنعائي

وئشيا

مونڪي هر ماڻهو تو حرامي چئي،
منهنجي امڙ ڏي ٿا کڻن آڱريون،
۽ چون ٿا ته آهي پيشه ور
مان چوان ٿو ته منهنجي امڙ،
آهي قرآن کان به پاڪيزه،
هوءَ هن دور جي آهي مريم،
۽ مان هن دور جو آهيان عيسيٰ...

سرڻ ڳلاب

اورو حاني اولاد حجاج جا
جو چاهيو اوھين ٿا،
ائين ٿيڻ نه ڏيو
سوڀن پل سنڌين کي صليب تي چاڙھيو
اڳي جيان انھن جون زبانون وڍايو
مگر سنڌ جو ڪنڌ جھڪائي نه سگھندو!
اوهان جي ابن ڪالهه ديبل تي ڪاهيو
۽ اڄ ٿا اوھين شاھ بندر تي ڪاهيو
قسم آھي ڏاھر جي پوتر ننگن جو

رنگين تنھائي

جنين کي ننگو کيو ويو بغداد ۾،
 اسان تن سان اڄ تائين ٿيندڙ ظلم جو
 وڃن آ ته وٺنداسين سارا پلاندا!
 اسان لاءِ عيدون به شامِ غريبان،
 اسان لاءِ هر ڏينهن محشر ڏهاڙو
 اڳي ڄامشورو هو جنت جو 'سمبل'
 اهو هاڻ مشعل وسائل لڳي ٿو.
 'او اسلام اسلام' چئي سر وڏيندڙ
 اسان لاءِ مقتل جا سڀ پيچرا هي،
 نوان ڪونه آهن، نوان ڪونه آهن،
 اسان جي جوانيون نه ماڻيون ته چاهي،
 اسان جي رڳن مان ڦٽل هي گلابي ڦڙا رت جا،
 جي ڌرتيءَ تي ڪرندا،
 سوين سرخ ڦٽندا انهيءَ مان گلاب،
 جي اُڀري اوهان لاءِ آئيندا عذاب.

ليڊر

ليڊر
مرڻ گهڙيءَ تائين،
بک هڙتال تي ويٺو آ،
۽ ڏند کوٽي رهيو آ..

گاندي

واچوڙا ٿا جيڪي،
ٽين ديس جي لاءِ،
انهن دشمنن لاءِ آندي ٿيو
چڏيو ڏاند گويون،
۽ رچ جون بچون،
سڏايو ٿا ليڊر ته گاندي ٿيو..

رنگين تنهائي

سار جا گُل

سار جي گُلن

۽

پنهجن گُلن کي

ڪڏهن به سُڪڻ ڪونه ڏنوا ٿا.

زندگي

اسان جي به يارو

عجب زندگي آ،

رڳو درد آهن،

نه ڪائي خوشي آ،

اڪيلو آ منصور رڻ جي سفر ۾،

نه ڪو آهي دلبر،

نه ڪا دلبري آ...

رنگين تنهائي

وچ منهنجي مٿان،
 چڙ ڪري ٿي پوي،
 نوڪ خنجر جي ڪاٺي ڪپي ٿي پوي،
 جڏ ٻڌان توتہ نياڻي لٽي ڪا وٺي،
 روح سان گڏ،
 منهنجي دل ٽٽي ٿي پوي.

سڻي ميهار

محبت کي مڃتا
 ڏيڻ لاءِ جڳ ۾،
 ڪا سهڻي ٿئي ٿي،
 ڪو ميهار ٿئي ٿو.

منهنجو وطن

ديس ڏٺي جت روز ڪسن،
سو منهنجو وطن سو منهنجو وطن.

جت ڳوٺن جا ٿا ڳوٺ سڙن،
سو منهنجو وطن سو منهنجو وطن.

جت پنهنجا ڌاڙا پار هڻن،
سو منهنجو وطن سو منهنجو وطن.

جت مورن بدران نور نچن،
سو منهنجو وطن سو منهنجو وطن.

جت ماڻهن کي لتڙو نه لڳن،
سو منهنجو وطن سو منهنجو وطن.

جت ٻار به پيٽ بکيا ٿا سمهن،
سو منهنجو وطن سو منهنجو وطن.

جت سوليءَ تي منصور چڙهن،
سو منهنجو وطن سو منهنجو وطن.

پوء به جيئان پيو

تو سوا
چڙ بهارون به آهن خزان،
روح ڀٽڪي پيو
زرد پتن جيان،
زندگيءَ جون گهڙيون،
زهر کان وڌ ڪڙيون،
تي ويون او مٺي،
پوء به گهاريان پيو
تون هي سمجهين متان،
جي نه سگهندو اڪيلو
اوهان جو سڄڻ،
زهر پيئڻ پيو
بس ڏکيو يا سڪيو
پوء به جيئان پيو.

ماضي ۽ مستقبل

سونهن ۽ سندر تا
امن ۽ پيار
گل ۽ ميوا
انبن ۽ زيتونن جي هٻڪار
ڪڻڪن جا لال
سند جو شاندار ماضي—
چو طرف دونهن
بارود جي بو
چوريون، ڦرون، ڌاڙا
اغوائون ۽ قتل
لاشون جا ڏيڍر
سند جو حال—
شاهه جو رسالو
اياز جي شاعري
لوهم جي دڙي جيان
وساريل ڪنڊر
شيام جي ست ته
”هتي سند ۽ سند وارن جي ٻولي“
سند جو ڏيڄاريندڙ مستقبل.

رنگين تنهائي

نانگ سنگهي ويندو آ

اٿين منصور تنهنجا،
پير چهي ويندو آ،
ڪوئي مومن جئين قرآن چمي ويندو آ،
ٻار هاري جو ڪوئي ايندو پڙهي آهي ته چٽ،
ڪنهن وڌيري کي،
ڪوئي نانگ سنگهي ويندو آ..

انڪار

ڪنهن وار جي،
توکان پرين انڪار ٿي ويندو،
هر ڪار کان،
منصور پويڪار ٿي ويندو،
تنهنجي اگر هاڻ ها،
رهندي آئي ته پو،
منهنجو ته لڪيل شعر هر،
شاهڪار ٿي ويندو..

رنگين تنهائي

ڪتاب، ڪٿي ٿيڻ

تون سري آ،
نه چئي سگهيس توکي
مان به ويجهو
نه ٿي سگهيس توکي
پيار بدلي،
ڪتاب، ڪٿي ٿيڻ
ڇا ڏنم؟
ڪجهه نه ڏئي سگهيس توکي..

ڪافر

هوءَ به
جلوا نمائي ڪري ڪانه ٿي،
مان به
ڪافر ٿيڻ کان بچي ٿو وڃان!

رنگين تنهائي

نماز

ساري دنيا جون
بندگيون گڏ ڪيو
نينهن جهڙي
نماز تي ڪانهي..

دعا

اڪيون چڻ سنڌو وار تنهنجا ڪڪر،
تنهنجا چپ آهن سنڌيءَ جا اکر،
تنهنجا ڳل، قرآن جا چڻ پٺا،
ادب سان انهن تي مون بوسا ڏنا،
رهين شال ڪلندو گلابن جيان،
مٿان ماڻ ٿي تنهنجي پوندو رهان،
منهنجي دل تي هر هر دعا هي ڪري،
سدا سونهن تنهنجي سلامت رهي..

رنگين تنهنجي

وائي

ڪارونجهر جا مور
مون وٽ رات رهي وڃو!
منهنجي گهر ٿئي روشني،
چانڊوڪيءَ جا چور.
مون وٽ رات رهي وڃو!

منصور جي وائي

وائي جا مؤجد حضرت شاه عبداللطيف ڀٽائي جن آهن. وائي جا شاه سائين جن جي رسالي ۾ ڇهه قسم آهن - هيڪوئي وائي، ڏيڍي وائي، پتي وائي، ايڏاڻوئي وائي، ٽيڻي وائي، ساڍي ٽيڻي وائي جا حسين ترين نمونا هڪيا حاضر آهن. وائي سنڌي شاعريءَ جو مڪمل ڪلاسيڪي نمونو آهي. بيت وائي جي پڌرائي يا راڳڌاري جي سُڃاڻ آهي. وائي جي ڪلاسيڪيشن اها آهي ته وائي کي مڪمل راڳڌاري، گائڪي آهي. ٻي سُڃاڻ اها اٿس ته وائي پنهنجي فن ۾ ماترڪ چندن تي پوري ٿڌگهه تور سان آراستو پيراستو آهي. ٽين وائي جي مڪملتا اها آهي ته وائي ٻولي جي انبن، اشارن، اُچارن، علامتن، اهڃاڻن جو مڪمل اڪيڊمڪ مجموعو آهي. وائي جي چوٿين انفراديت ۽ سُڃاڻ اها آهي ته وائي نه رڳو پاڻ گائڪي واري صنف آهي، پر سنڌي شاعريءَ جي صنف بيت جي موضوعاتي ۽ راڳڌاري سُڃاڻ واري صنف آهي. پنجين وائي جي ڪلاسيڪيشن اها آهي ته ٽن صدين کان وائي پنهنجي ڪلاسيڪ گائڪي سان اڄ به ڀٽ شاهه تي ڳائي وڃي ٿي.

تاريخي طور تي وائي کي اڏائي صديون پوءِ وري سنڌي شاعريءَ جي جديد نظريي سان شيخ اياز اچي نئون روپ بخشيو. شيخ اياز جي وائي صنف طور تي پريپور فلسفي سان سنواريل آهي، پر ان کي شاهه سائين واري ڪلاسيڪل گائڪي ناهي. تنهن ڪري ان وائي کي نيم ڪلاسيڪل وائي چئبو. شيخ اياز ”ڪپر ٿو ڪُن ڪري“ ڪتاب ۾ نو سُر ڏنا آهن، جن ۾ بيت ۽ وايون آهن، ليڪن انهن وائين کي ڪلاسيڪل سنڌي گائڪي ناهي. شيخ اياز کان بعد وائي جديد شاعري جي زينت بڻي.

بيت جي سنگم کان سواءِ راڳڌاري جي دنيا ۾ جديد وائي صرف جديد شاعريءَ جي صنف آهي. شيخ اياز ماترڪ ڇندن کان علاوه ورنڪ ڇندن ۾ به وايون رچيون آهن. ليڪن اهي به جديد فن ۽ فڪر واري صنف آهن. نيم ڪلاسيڪل وايون به ناهن.

منصور سيتائي جون وايون به جديد شاعري جي صنف طور سڃاتيون وينديون. منصور جي ڪتاب ”رنگين تنهائي“ وايون وايون نهي ۽ فڪري طور تي جديد شاعري جا شاهڪار آهن. منصور سائين وڏي مهارت سان ڇند جو استعمال ڪيو آهي. سچ اهو آهي، ته منصور کي داد ڏيندي فخر وچان ڳات به اوچو ٿو ٿئي، ڇو ته پاڻ اسان کي ۽ پنهنجي مٺي ٻوليءَ کي فن ۽ فڪر سان نوازيو اٿن.

جئن جئن سڄ چڙهي

ڪاڇي ڪونج رڙي

جئن	جئن	سڄ	چڙهي
دڳن	دڳن	ڏڳن	نگن

2 2 3 3 = 10 ماترا۔

ڪاڇي	ڪونج	رڙي۔
ڀڳن	سارگن	نگن

4 3 3 = 10 ماترا۔

اڙن ڇند، 7 گُن، 20 ماترا، هيڪوٽي وائي.

هن وائي ۾ ڪونج استعارو آهي. ڪاڇيلي عورت جو۔ سڄ علامت آهي وهيءَ جي۔ پيرپروائي آهي وائي جا ٻئي پد سگهه آهي. سنڌ جي سانوري سونهن ۽ ڪونج جو سانورو رنگ پاڻي ۾ پاڻي ٿي ٿا وڃن. اهو شاعر جو باڪمال مشاهدو آهي. ڪونج فراقِي پکي آهي ته شاهه جون سورميون به فراقِي آهن. پوري سنڌ جي سونهن فراق جي علامت آهي۔ منصور ڪيرون لهڻيون.

پاڻيءَ ڦڙو ٺاه ڪو

ٻاجهر سنگ سڙي

ڪاڇي ڪونج رڙي۔

رنگين تنهائي

ڪاڇي ۾ پيٽائين پوک جو تصور ئي ڪونهي. ڪاڇي جي سرزمين کي برسات جي موسم ۾ پاڻي هڪڙو ٻيو وڃي ڏيئي هليو ويندو آهي. ته وري ٻارهين ماهه جڏهن مند وري تنهن ڪري ڪڇي جي زمين، ٿر جي زمين ۽ ڪاڇي جي زمين بوسي فصل ڏيندي آهي. اسان وٽ ته سنڌي ٻوليءَ ۾ لفظ بوسو زرعي لفظ آهي. جنهن جي معنيٰ چومون، چمي، مٺي آهي. برسات وٺي ڀري ٿوري پنو ڀريو پر نه جهڙو هاري پوک پوکي فصل ڄاڻي پر سنگ ساڙ ڪري ويا، اُن نه ڪيائون منصور جي وائي جو هي بند اشاراتي يا ڪنڀاتي بند آهي. حسين ترين ڪنڀاڻو آهي. پري کان ڏسو پوک بيٺي آهي، ڀرسان وڃي ڏسو ته سنگن ۾ ڪٽوئي ڪونهي. علم بيان جي اهڙي مهارت واري اشاري جي مدد ۾ آءٌ منصور کي مبارڪ باد ٿو ڏيان. اشارا ۽ ڪنڀا اوائلي ٻوليءَ جا لفظ آهن. تصويرون به ٻوليءَ جي لفظن طور ڪم اينديون هيون. محاکات زميني منظرنگاري جو نالو آهي. منصور سڀني وٽ محاکات جي ڪمي ناهي.

منهنجو سڀ ڪجهه ويو هليو

تنهنجي يار اڙي

ڪاڇي ڪونج رڙي

لفظ اڙو انڊو، اوڙو ڪوڙو خاص حالتن ۾ ساڳي معنيٰ وارا لفظ آهن. اڙو بازاری ٻوليءَ ۾ ڀاڱي جي آندل مال جو ٿلو. جنهن ۾ منصور جا پهريون به هليا ويا. انڊو به ساڳي طرح بازاری لفظ به آهي، پر زرعي لفظ به آهي، جنهن ۾ چئن پنجن هارين جي هارپ جو حصو اچي وڃي ٿو. لطيف سرڪار پنهنجي ٻوليءَ کي ايترا ته اهڃاڻي، علامتي، اشارتي پوش پهرايا آهن، جو ڪنهن نقاد کان لائق نه ٿين. منصور جي وائي جو هي بند به ڪنڀاتي آهي، جنهن ۾ منصور جي مايا محبت يار جي ڀاڱي ۾ هليا ويا. منصور جي مڙيءَ وائي پن فني ڌارائن ۾ هلي ٿي. مٿان اُن ڇند، 20 ماترا ۽ هيٺ مصرعن ۾ تيرهن، ڏهه ماترا، ٽيويهه ماترا ۽ ڏوهيڙو ڇند استعمال ٿيل آهي. شاعر وائي جي فن ۾ شاهه سائين جن وانگر فن جو استعمال وافر نموني ڪيو آهي. منصور کي واڌايون هجن جنهن وائي جو ڀرپور مطالعو ڪيو آهي.

رنگين تنهائي

بي وائي!

مادر ماري مُون!

ڪاري ڪيڙائو ويا.

مادر	ماري	مُون!
پڳنُ	پڳنُ	سم پڊ
4	4	2

= 10 ماترا.

ڪاري	ڪيڙائو	ويا
پڳنُ	مڱنُ	نگنُ
4	6	3

= 13 ماترا.

چامرچند، ٻه ڪويتا پڊ، 23 ماترا، پنج گُن ۽ هڪ سم پڊ - ڏاڍي خوبصورت وائي آهي، منصور ماترڪ چنڊ جون رالو استعمال ڪيو آهي. ڪارو = سمونڊ، ساگر، ڪيڙائو = ڪيڙيندڙ.

سوال آهي سمونڊ ڪي ڪنهن ڪيڙيو؟ جواب ۾ عرض ڪندس سڀ کان اول ساوڻ مند سمونڊ ڪي ڪيڙي ڪاراڻ سمونڊ ۾ ڇڏي، مٺو پاڻي اُٿن ۽ ڪڪرن ۾ ٻاڦ ڪري کڻي سمونڊ کان ڪيلاش ڀرت تائين وسائيندي ويندي آهي. بيوغواص ۽ گهاٽو سمونڊ ڪي ڪيڙيندا آهن، جيڪي اونهي ۾ اوهري موتي ميڙي ورندا آهن. ٽيون وڻجارا ٻيڙن ۾ ڪچو مال پرائي پرڏيهه پوريندا هئا. ست سمونڊ لتاڙي واپار ڪري، ڏن دولت سان ٻيڙا پري واپس ورندا هئا. منصور سڀيتائي لفظن جي معنوي گهراين جو ڄاڻو شاعر آهي، جنهن هن وائي ۾ معنيٰ ۽ مفهوم جو خاص خيال رکيو آهي. هتي لفظ ڪيڙائو استعاري طور ڪم آيل آهي. لاجواب استعارو آهي. سنڌ ۾ وائي جو هي سٽاءُ شيخ اياز ۽ تاجل بيوس پهريان ڪيو هو.

هٿڙا وارن ۾،

تارا تارن ۾،

سوچي ٿي پئي سانوري

هٿڙا	وارن	۾
سگنُ	پڳنُ	سم پڊ
4	4	2

= 10 ماترا

رنگين تنهائي

	<u>تارن</u>	<u>تارا</u>
۾	۾	
سمر پد	پگن	پگن
2	4	4
10 ماترا =		

<u>سوجي</u>	<u>تي</u>	<u>پئي</u>	<u>سانوري</u>
پگن	سمر پد	سمر پد	رگن
4	2	2	5
13 ماترا =			

وام سَوَيا، 33 ماترا، 3 وائي پد، 6 گن، 4 سمر پد۔ منصور سائين وائي جي تاجي پيئي کي چڱيءَ پر پرکي پوءِ قلم کنيو آهي، چنڊ وديا ۾ 32 ماترائن تائين چنڊ جو استعمال ٿيندو آهي ۽ پوءِ سَوَيا ۽ چٽيهن ماترائن کان اڳتي رنڊڪ، رنڊڪلا ۽ رنڊڪ ورت جو استعمال ٿيندو آهي، جس هجي منصور سيتائي کي جنهن پنهنجي فني سفر کي ڏاهپ ۽ سچائي سان جاري رکيو آهي. حقيقت اها آهي ته سنڌي ٻوليءَ کي سٺا نقاد مليا ئي ناهن. سنڌي ٻوليءَ جي نقادن ۾ جيڪي وڏا وڏا نالا شامل ڪيا ويا، انهن ادب جي سرد جنگ لڙي پنهنجو وقت وڃايو انهن ٻوليءَ جي ڪابه خدمت نه ڪئي.

ڏاڳا ڏونگر ڏير،

جيڃان! جاڙ ڪري ويا

<u>ڏاڳا</u>	<u>ڏونگر</u>	<u>ڏير</u>
پگن	پگن	سارگن
4	4	3
11 ماترا =		

<u>جيڃان!</u>	<u>جاڙ</u>	<u>ڪري</u>	<u>وي</u>
پگن	سارگن	نگن	نگن
4	3	3	3
13 ماترا =			

رولا چنڊ، 24 ماترا، 2 وائي پد، 7 گن. منصور سيتائي کي گني شاعر سڏيندي مون کي ڪابه هٻڪ نه ٿي ٿئي، چو ته پاڻ چنڊ، گنن ۽ پدن جو استعمال احسن طريقي سان ڪيو اٿس.

چالڻ ۽ چاڪاڻ؟
آهي هي آلاڻ،

تنهنجي گل تي سانوري!

رنگين تنهائي

<u>چاڻ</u>	<u>ء</u>	<u>چاڪاڻ؟</u>
پگڻ	سمر پد	تگڻ
4	2	5
11 ماترا =		
<u>آهي</u>	<u>هي</u>	<u>آلاڻ</u>
پگڻ	دگڻ	تگڻ
4	2	5
11 ماترا =		

تنهنجي ڳل تي سانوري
سگڻ دگڻ سمر پد رگڻ
 4 2 2 5 = 13 ماترا.

سُڪي سَويا، 35 ماترا، 3 وائي پد، 8 گڻ، 2 سمر پد، منصور سيتائي
 تخيل پردازي ۾ به ڪبو تر جي پرواز کان وٺي شهباز جي پرواز تي تو
 وڃي پهچي. توڙي جو رومانس انفرادي لڳاءُ جو نالو آهي. رومانس ازم
 جي ڪا تحريڪ دنيا ليول تي ناهي هلي.

ان انفرادي تعلق جي مد ۾ دنيا جو گهڻي کان گهڻو ادب رومانوي
 آهي. اهو تعلق فطري هئڻ ڪري عشق جي جنوني جذبي تائين وڃي
 پهتو. موجوده دؤر ۾ جيڪي قدرن ۾ تبديليون آيون آهن، ان توڙو توڙ ۾
 ڪال بواءِ ڪلچر ۽ ڪال گرل ڪلچر جو رجحان پيدا ٿيو آهي،
 جنهن ان خوبصورت ۽ پاڪيزه جذبي کي ضرورت جو نالو ڏيئي، هڪ
 خطرناڪ روپ ڏنو آهي، جنهن جي ڪري ادب کي ڪاپاري ڌڪ
 رسيو آهي. توڙي جو سنڌ جي ڳوٺاڻي ماحول ۾ اهو خطرناڪ روپ پيدا
 ناهي ٿيو. پر پوءِ به اليڪٽرانڪ ميڊيائي سفر تيزيءَ سان اهي قدر
 متعارف ڪرائي رهيو آهي. منصور سيتائي يا اسان سڀئي سنڌي
 شاعر اڃا اڳين قدرن جي نمائندگي ڪري رهيا آهيون. ليڪن اها
 نمائندگي تڏهن سوڀاري ٿيندي، جڏهن اسان ان پيار ۾ اڪيڊمڪ
 سينگار ۽ رس پرينداسين. ايئن فني ۽ فڪري رس، چس پيدا ڪجي.

ماڻهن جي هن ميڙ ۾،
 توکي ڳوليندي.

منهنجا پير پتون ٿيا.

رنگين تنهائي

<u>ماڻهن</u>	<u>جي</u>	<u>هن</u>	<u>ميڙي</u>
پڳن	سمر ڀد	دگن	رگن
4	2	2	5

13 ماترا =

<u>توڪي</u>	<u>ڳوليندي</u>
پڳن	مگن
4	6

10 ماترا =

<u>منهنجا</u>	<u>پير</u>	<u>پتون</u>	<u>ٿيا</u>
سگن	سارگن	نگن	نگن
4	3	3	3

13 ماترا =

ڪسمستوڪ چنڊ، 36 ماترا، 3 وائي ڀد، 9 گن، هڪ سمر ڀد. منصور سيتائي هڪ تجربڪار شاعر آهي، جنهن چنڊ وديا جي ميدان ۾ به چڱا تجربا ڪيا آهن. فن جي ميدان ۾ اهي تجربا، فني سينگار ۽ سٽاءَ جي تبديلي سان موسيقي يا ڌن کي بدلايو ٿو ڇڏي. اهو فني سينگار ائين آهي، جيئن هڪ فرد روزانو نئون ويس ۽ نئون بوت پائي نڪري، تنهن ڪري موسيقي اسان جي ٻولن جي پويان هلڻ وارو فن آهي، ان لاءِ نئون ميدان تيار ڪرڻ وارا شاعر حضرات آهن. منصور جي وائي فن ۽ فڪري پنهي سينگارن سان جڇيل ۽ جهنجهيل آهي.

سڀ ۾ موتين جيان،
گج ۾ ڪاون جيان،

روح منهنجي ۾ رهين ٿي.

منصور سائين جي هيءَ وائي ورنهه چنڊ ۾ آهي.

<u>سڀ ۾</u>	<u>موتين جيان</u>
ستڪل	پنجهڪل
7	5

12 ماترا =

<u>گج ۾</u>	<u>ون جيان</u>
ستڪل	پنجهڪل
7	5

12 ماترا =

رنگين تنهائي

روح منهنجي ۾ رهين ٿي
ستڪل ستڪل

7 14 = ماترا.

واگيشوري سَويا - 3 وائي پد، 4 ڪلون، جن ۾ 4 مساوي ڪلون ۽ 2 غير مساوي ڪلون آهن، يعني 4 ستڪل ۽ 2 پنجڪل.
واڻن جي ميدان ۾ منصور نه رڳو پاڻ موڪيو آهي، پر ٻوليءَ تي به احسان ڪيو اٿس. جيڪو ٻوليءَ وارن تي ٿورو ٿيل آهي - چنڊ وديا کي ڇڏي هاڻي اڳتي هلڻ گهرجي.

منصور جي واڻن جون تڪون

جئن جئن سڄ چڙهي،

ڪاڇي - ڪونج رڙي

هن وائي جو تڪيارو پد خوبصورت آهي، وري اولهڪ پد جو ان مٿئين سان يڪ ٽڪو ٿيو ته هيڪاري وائي جو سهج ۽ سينگار وڌي ويو. هن وائي جي ٿڳ آهي ”چڙهي“ هن ٿڳ سان يڪ ٽڪيون تڪون آهن ”جڙي“، ”سڙي“، ”آڙي“ ”تڙي“ ۽ اولهڪ پد واري ٿڳ ”رڙي“ - سنڌي ٻوليءَ جا معروف ۽ مانوس لفظ آهن. ٿڳ رچنا جو علم منصور جي طبيعت ۾ ايئن ٿو نظر اچي جيئن گلاب جي گل جي رنگت.

مادر ماري ”مون“

ڪاري ڪيڙائو ويا.

هن وائي جي تڪياري پد جو هڪ ڀرت لفظ ”مون“ تڪ آهي. هن تڪ سان يڪ ٽڪيون تڪون آهن: ”ٻانهون“، ”راهون“، ”دانهون“، ”وايون“ - بي انتها خوبصورت سنڌي ٻوليءَ جون معروف تڪون آهن. هن وائي ۾ ڪجهه واڌو تڪون به نظر مان گذريون: پيون، ٿيون، جن وائي جي انترڪ پدن ۾ هيڪاري ترنم ۽ رچاءُ رس پيدا ڪيو آهي.

هٿڙا وارن ۾،

تارا تارن ۾،

سوچي ٿي پئي سانوري

رنگين تنهائي
~*~

هن وائي جي سري وارا ٻه پڌ ۽ اهي ٻه پاڻ ۾ تڪيارا.
 ”وارن ۾“، ”تارن ۾“ تڪن سان يڪ تڪ تڪون آهن، ”آزارن
 ۾“، ”لابارن ۾“ ”ويچارن ۾“، هتي هيءَ وضاحت ڪندو هلان ته هن
 وائي جي تڪن ۾ هڪ اڻ سڌو اولاڻڪ پرت ”۾“ ضم ٿيل آهي،
 تنهن پرت تڪن کي وڌيڪ معنوي حسن بخشيو آهي. ان لفظي دغا
 جو حسن تڪ جي اندر اڪيلي ٿو ڏسي. هن جزاوت تڪن ۾
 ميناڪاري جو رنگ اختيار ڪيو آهي. اهو مظروفي تڪن جو روپ
 منصور سيتائي جي شاعري ۾ ائين ٿو پاسجي جيئن ڪا ترڪيبي
 اچوتي طرز بيان ٿي هجي. سائين منصور جي هيءَ ڏيڍوڻي وائي
 خوبصورت ترين وائي آهي.

ڪنهن کي ڳولن ٿيون؟

ڪارونجهر تي ڪامڻيون.

”ڳولن ٿيون“ مڪيو مڪڙي واري ٿڪ، ”رولن ٿيون“، ”ڪولن ٿيون“،
 ”ٻولن ٿيون“ ٻن فعلن وارڻون تڪون آهن. مستعمل فعلن جو پُراثر
 استعمال بهترين نموني ڪيل آهي. اهڙي سٽا تي منصور سيتائي کي دلي
 مبارڪ باد ٿو ڏيان. اهو ترڪيبي انداز پنهنجي ٻوليءَ جو جاکوڙي عنصر
 ظاهر ڪري ٿو. منصور سيتائي استاد شاعرن وارا تجربا ڪيا آهن.

ڏاڳها، ڏونگر، ڏير.

جيحان جاڙ ڪري ويا!

مڪيو ٿڪ آهي ”ڏير“، ”سير“، ”پير“، ”ڪير“ يڪ ٿڪيون
 ٿڪون ٿي آيون آهن. بلڪل جاتل سجاتل تڪون آهن.

دونهون، دهشت، ڌڻ.

سينواريل سماج ۾.

”ڌڻ“ سان ملايل تڪون آهن ”لڻ“، ”سڻ“، ”ڇڻ“. خوبصورت
 وائي آهي، تڪن جو استعمال به بهترين ٿيل آهي.

گهوڙا ڙي گهوڙا!

منهڙو محب مٽي ويا!

ترخانن ۽ ارغونن جي ڪاهن واري دؤر جو پهاڪو آهي، جنهن کي منصور وري جيٽاريو آهي.
”ڳوڙها“، ”جوڙا“، ”سوڙها“ خوبصورت ميل واريون ٿڪون آهن.
جوڳيٽڙا، گهوڙا ٽي گهوڙا، واري ٿڪَ جي سنگ ۾ نه ٿي هلي.

چاءُ ۽ چاڪاڙ؟

آهي هي آلاڙ

تنهنجي ڳل تي سانوري

چاڪاڙ ۽ آلاڙ جي ميل واريون ٿڪون آهن: ”سُرهاڙ“
”اهڃاڙ“، ”چانداڙ“ انتهائي حسين ٿڪن جو جوڙ جڙيل آهي،
منصور وادايون لهڻيون.

منصور جي وائين جا اولاڙ ڪَ پڌ

لهندا اوسيٽڙا،

”نيٺ ته ايندو سانورو“ –

”نيٺ ته ايندو سانورو!“ خوبصورت اولاڻو آهي، جيئن ڪنهن
منڙي ماءُ جي لولي هجي.

ساون ڪيٽن ۾

واهڻ وستين ۾

”توڪي ڳوليندو رهيس“

”توڪي ڳوليندو رهيس“ مڪمل اولاڻو، جنهن ۾ ڪنهن به قسم
جي ڪمي نظر نه ٿي اچي.

هلندي هلندي مان،

ٽڪجي پيو آهيان،

”تنهنجو ڏس نه ٿو ملي!“

پرپور اولاڻو آهي، ”تنهنجو ڏس نه ٿو ملي!“ هي اولاڻو يا مٿيان پئي
اولاڻا ٽڪياري پڌن ڏي نهارن به ڪين ٿا. ايتري پورنتا آهي هن اولاڻن
۾ جو تعريف کان سوا رهي نه ٿو سگهجي.

رنگين تنهائي

ڪارونجهر جا مورا

”مون وٽ رات رهي وڃو!“

”مون وٽ رات رهي وڃو“ خوبصورت وائي جو اعليٰ ترين
اولاڻو آهي.

سائين منصور سيتائي جون ٻه وايون اهڙيون آهن، جن جا پورا سرا
اولاڻي طور ڏنا ويا آهن. وائي جو اهو سٽاءُ پهريائين شيخ اياز جي وائين
۾ آيل آهي. تنهن ڪري اهڙي نموني وارين وائين کي شيخ اياز جي
زمين واريون وايون چئجي ته غلط نه ٿيندو.

گهوڙا ڙي گهوڙا!

منهڙو محب مٽي ويا.

سانوڻ جي برسات جيان

ڳلڙن تي ڳوڙها،

گهوڙا ڙي گهوڙا!

منهڙو محب مٽي ويا.

ٻي وائي آهي:

اندر ۾ جهاتي،

ڪنهن به ته پاتي ڪينڪي،

ساري عمر سونهن لاءِ،

دلڙي هئي آئي،

اندر ۾ جهاتي،

ڪنهن به ته پاتي ڪينڪي!

منصور جي وارين ۾ موسيقي ۽ گائڪي جا نوان نوان رنگ
۽ انگ موجود آهن. دل جي گهراين سان آءُ ڪيس واڌايون ٿو
پيش ڪيان.

منهنجي راءِ اها آهي ته شاعريءَ ۾ اوتيل فڪر اندر جي اپتار
آهي. يا فلسفي جي واکاڻ آهي. يا ماحول جي چترڪاري آهي.
شاعريءَ جو فن آواز جي فزڪس آهي. اڌ ماترا کان وٺي هڪ ماترا،
سم پڌ، سمورا گڻ ۽ سڀ ڪُلون آواز جا جوڙيل ماپا آهن. ڪوبه شعر

رنگين تنهائي

ان کان ٻاهر ناهي. سائين منصور سيتائي جون وايون به پنهنجي ماڻن
۽ ماڻن سان تورييل تڪيل پوريون آهن. آءُ کيس دل جي گهراين سان
واڌايون ڏيان ٿو. اميد ٿو ڪريان ته پنهنجي مٿڙي ٻوليءَ کي اڳتي به
نوازيندو رهندو.

سرمد چانڊيو

ميراثي محلو لاڙڪاڻو

10, 08, 2015ع

ڪنهن کي ڳولن ٿيون،
ڪارونجهر تي ڪامڻيون.

سوڍن سر وڃائيا
راڻا رولن ٿيون،
ڪارونجهر تي ڪامڻيون.

پنهنجي پنهنجي پريم جا،
ڪاتا ڪولن ٿيون،
ڪارونجهر تي ڪامڻيون.

ڪڏهن به ڪنهن سان ڪينڪي،
ٻاڙو ٻولن ٿيون،
ڪارونجهر تي ڪامڻيون.

جيئن جيئن سج چڙهي،
ڪاڇي گُونج رڙي

سڀ ڪو ويو سُڪار ڏانهن،
ڪنهن سان جيءُ جڙي
ڪاڇي گُونج رڙي

پاڻيءَ ڦڙو ٺاهِ ڪو
ٻاجهر سنگ سڙي
ڪاڇي گُونج رڙي

منهنجو سڀ ڪجهه ويو هليو
تنهنجي يار اڙي
ڪاڇي گُونج رڙي

بُڪ اُڃ ۾ منصور ڪو
تڙ تان ڪين تڙي
ڪاڇي گُونج رڙي

○

رنگين تنهائي

مادر ماري مون،
کاري کيڙائو ويا.

سُرمو نيٽن ناه ڪو
پُسيون هن ٻانهون،
کاري کيڙائو ويا.

چَتي گل گلاب جا،
تڪيان پئي راهون،
کاري کيڙائو ويا.

دل ۽ ديدن مان پيون،
نڪرن ٿيون دانئون،
کاري کيڙائو ويا.

وٽ وٽ سان منصور پئي،
ونديان ٿي وايون،
کاري کيڙائو ويا.

○

رنگين تنهائي

هٿڙا وارن ۾
تارا تارن ۾
سوچي ٿي پئي سانوري

جيون جانيءَ کان سوا،
ٿيو آزارن ۾
سوچي ٿي پئي سانوري

ايندو ساءِ سرير کي
ڪو لٻارن ۾
سوچي ٿي پئي سانوري

آڏُ وهي گذري وئي،
آ ويچارن ۾
سوچي ٿي پئي سانوري

○

رنگين تنهائي

دونهون، دهشت، ډپ،
سينواريل سماج ۾.

ڍنڍون، ڍورا ويا سڪي،
ڪانهي پاڻيءَ لپ،
سينواريل سماج ۾.

مٺي مٽيءَ لاءِ اڄ،
سڪن پيا ٿا سڀ،
سينواريل سماج ۾.

سُونهن، پيار جا روز ٿا،
وڍجن نڪ ۽ چپ،
سينواريل سماج ۾.

○

رنگين تنهائي

ڏاڳها، ڏُونگر، ڏير،
جيڃان جاڙ ڪري ويا.

آيا ٿي اُجرا اڳيان،
من ۾ هُينَ مير،
جيڃان جاڙ ڪري ويا.

واٽون واءِ وڃائون،
ڍڪيئين پُنهونءَ پير،
جيڃان جاڙ ڪري ويا.

ڏنگ وڇوڙي نانگ جا،
مادر سهندي ڪير،
جيڃان جاڙ ڪري ويا.

لهندا اوسيئڙا،
نيٺ ته ايندو سانورو.

سُپت سنڌوءَ سير ۾،
موڪيان پئي ڏيئڙا،
نيٺ ته ايندو سانورو.

هرهر دروازي منجهان،
پاڻ تڏي ليئڙا،
نيٺ ته ايندو سانورو.

هنجهون چوهارين پيو،
بس ڪر بس جيئڙا!
نيٺ ته ايندو سانورو.

○

رنگين تنهائي

گهوڙا ڙي گهوڙا،

منهنڙو محب مٽي ويا.

سانوڻ جي برسات جيان،

ڳلڙن تي ڳوڙها،

گهوڙا ڙي گهوڙا،

منهنڙو محب مٽي ويا.

جيڏيون جيڏن سان نهن،

شل نه ٿئن جوڙا،

گهوڙا ڙي گهوڙا،

منهنڙو محب مٽي ويا.

من ۾ مونجهه وڌي وئي،

ساه ٿيا سوڙها،

گهوڙا ڙي گهوڙا،

منهنڙو محب مٽي ويا.

بن بن ۾ ڀٽڪن پيا،

جذباً جوڳيٽڙا،

گهوڙا ڙي گهوڙا،

منهنڙو محب مٽي ويا.

رنگين تنهائي

اندر ۾ جهاتي،
ڪنهن به ته پاتي ڪينڪي.

ساري عمر سونهن لاءِ،
دلڙي هئي آتي-
اندر ۾ جهاتي،
ڪنهن به ته پاتي ڪينڪي.

پنهنجي مقصد لاءِ مليا،
گهر جا سڀ پاتي-
اندر ۾ جهاتي،
ڪنهن به ته پاتي ڪينڪي.

جيون پر هئي ڪنڌ تي،
غربت جي ڪاتي-
اندر ۾ جهاتي،
ڪنهن به ته پاتي ڪينڪي.

هيٺڙو ٺنگ پروڻ هو،
چاڻي هئي چاتي-
اندر ۾ جهاتي،
ڪنهن به ته پاتي ڪينڪي.

○

رنگين تنهائي
—❁❁❁—

آءِ ملايون نيٺ،
”جوپن ٻه ٽي ڏينمڙا.“

رهندو نالو رب جو
ڪهڙا سنگتي سيٺ.
”جوپن ٻه ٽي ڏينمڙا.“

آئون ڏڪايل ڏيهه جو
تون به ته ڏين ٿو ويٺ.
”جوپن ٻه ٽي ڏينمڙا.“

رهزن آڏو رُڪ هون،
محبت ۾ هون ميٺ.
”جوپن ٻه ٽي ڏينمڙا.“

رنگين تنهائي

دل جي جذبن تي،
آهن ٻي ڄمي ويا.

گيت لکين ئي ڪونه ٿو
ڇا تو سوچن تي،
آهن ٻي ڄمي ويا.

وڻي وڻي وڻي جُهور ٿيل،
ناريءَ جذبن تي،
آهن ٻي ڄمي ويا.

شيءَ وڌي ناهي وئي،
ڇڻ ڪي ڳلن تي،
آهن ٻي ڄمي ويا.

○

رنگين تنهائي

سانجھيءَ تائين مان،
تنهنجي واٽ تڪيان،
موٽي اچ او ميندرا.

ميندي هٿن کي هڻي،
تو لاءِ ٿي ڳايان،
موٽي اچ او ميندرا.

مونسان پل نه ڳالهائجان،
جيڪر هاڻ رُسان،
موٽي اچ او ميندرا.

جوڀن جي هر رات آ،
توڻ سال سمان،
موٽي اچ او ميندرا.

○

رنگين تنهائي
—❁❁❁—

الا ڪنڊيس ڪيئن،
سانوڻ رت ۾ سانورا.

پيرون پٽيان اس ۾،
آئون اڪيلي هيئن،
سانوڻ رت ۾ سانورا.

باه بدن ۾ پڙڪي پئي،
ڏينهن ٽپي تو جيئن،
سانوڻ رت ۾ سانورا.

هه هه عشق جوانڙي،
ڪار نه منهنجي ايئن،
سانوڻ رت ۾ سانورا.

○

رنگين تنهائي
—❖❖❖—

روزانو تون رات جو
بيهي آڳر ۾
ڪوسا ساه نه ڀر.

تنهنجو درد متائيان،
آ تون پاڪر ۾
ڪوسا ساه نه ڀر.

ڪمرو خاڪ وڃي نه ٿي،
پنهجي بستر ۾
ڪوسا ساه نه ڀر.

پتر جي اڳيان ڄمڪي،
مٺري مندر ۾
ڪوسا ساه نه ڀر

مونکي ڏي جيڪي اٿي،
ڏکڙا اندر ۾
ڪوسا ساه نه ڀر.

○

رنگين تنهائي
—❁❁—

ڇا لڏ ۽ ڇاڪاڻ،
آهي هي آلاڻ،
تنهنجي ڳل تي سانوري

جڏهن به مون توکي چميو
هردم هئي سرهاڻ،
تنهنجي ڳل تي سانوري

مايوسي ۽ ماڻ جو
ڪهڙو آ اهڃاڻ،
تنهنجي ڳل تي سانوري

لهرون لهرون ٿي وئي،
سندوءَ ۾ چانڊاڻ،
تنهنجي ڳل تي سانوري

○

رنگين تنهائي

ماڻهن جي هن ميڙ ۾
توڪي ڳوليندي،
منهنجا پير پتون ٿيا.

سڄڻ ڪارڻ سرتيون،
واٽون ووڙيندي،
منهنجا پير پتون ٿيا.

جوين، جيون حمد ۾،
جنگيون جهيڙيندي،
منهنجا پير پتون ٿيا.

پلجي ويل ڪنهن ٻارجيان،
رستن تي رلندي،
منهنجا پير پتون ٿيا.

سپنا نيٽن تي،
ٿورا لک ڪري ويا.

هڪ ئي رات رهي ڪري،
جاني جوڀين تي،
ٿورا لک ڪري ويا.

گهاٽو اوهان کان جي مليا،
منهنجن گيتن تي،
ٿورا لک ڪري ويا.

چپ اوهان جا ريشمي،
ڪهرن ڳلن تي،
ٿورا لک ڪري ويا.

رنگين تنهائي

مَنْهَنْ مینهن کیرائیو
غربت هن گهر مان،

لیئا پائي ٿي.

چپ ته آهن چپ مگر،
چاهت اندر مان،

لیئا پائي ٿي.

ڪائي چوري چيڳري،
چوريءَ چو در مان،

لیئا پائي ٿي.

تنهنجو ئي خط آ پرین،
خوشبو ڪاڳر مان،

لیئا پائي ٿي.

○

رنگین تنھائي

هن جي جوڀن مان،
منهنجن جذبن مان،
سندو اٿلي آ پيو.

هن کان وڇڙڙ جي سمئي،
منهنجن نيٽن مان،
سندو اٿلي آ پيو.

سانوڻ جي برسات ۾،
لڪيءَ جبلن مان،
سندو اٿلي آ پيو.

وات تڪيندي اوچتو
دلبر ڏيڏن مان،
سندو اٿلي آ پيو.

○

رنگين تنهائي

هلندي هلندي مان،
تڪجي پيو آهيان،
تنهنجو ڏس نٿو ملي.

منهنجا پير پتون ٿيا،
پاهڙ رستن کان،
تنهنجو ڏس نٿو ملي.

توڻ جيون جو سفر،
آخر ڪيئن ڪٿيان،
تنهنجو ڏس نٿو ملي.

تنهنجن پيرن ۾ پرين،
جيڪر ساه ڏيان،
تنهنجو ڏس نٿو ملي.

○

رنگين تنهائي

مونڪي او جانان،
آهن ياد اڃان،
توسان گهاريل راتريون.

لڱ وڃن ڪانڊارجي،
جڏهن به ياد ڪيان،
توسان گهاريل راتريون.

مان پنهنجي ڪنهن نوٽ بڪ،
۾ ڏس ڪيئن لکان،
توسان گهاريل راتريون.

او شل جيون ۾ وري،
پيهر پسان مان،
توسان گهاريل راتريون.

○

پاڻل جي جھنڪار سان،
نچندي ڪڏندي تون،
ايندي آهين خواب ۾.

پنهنجن ٻانهن جون ڪٽي،
مون لاءِ مالهاون،
ايندي آهين خواب ۾.

اوتي اتر هير ۾
مرڪون ئي مرڪون،
ايندي آهين خواب ۾.

پنهنجي لوئيءَ ۾ ڍڪي،
ڳاڙها ڪي ڏاڙهون،
ايندي آهين خواب ۾.

ڪارونجهر جا مور
مون وٽ رات رهي وڃو.

منهنجي گهر ٿئي روشني،
چانڊوڪيءَ جا چور
مون وٽ رات رهي وڃو.

دم دم توتان دلربا،
گهور وڃان مان گهور
مون وٽ رات رهي وڃو.

اڪڙيون ويون پٿرائجي،
تنهنجي ساڳي ٿور
مون وٽ رات رهي وڃو.

ان ۾ ڦٽند نه ڦير،
سڀ ۾ ساجن پاڻ سمايو.

قاتل ۽ مقتول سان گڏ گڏ،
ڪاٿي شر، ڪٽ خير،
سڀ ۾ ساجن پاڻ سمايو.

جي هُو مندر منجهه رهي ٿو
ڪعبي ۾ پو ڪير؟
سڀ ۾ ساجن پاڻ سمايو.

ڪٽ سسئي ٿورڻ ۾ رولي،
ڪٽ پُٺل جو پير،
سڀ ۾ ساجن پاڻ سمايو.

حق ئي حق منصور جونعرو
ناحق آ انديرو،
سڀ ۾ ساجن پاڻ سمايو.

○

رنگين تنهائي

سڀ ۾ موتين جيان،
گج ۾ ڪاڻن جيان،
روح منهنجي ۾ رهين ٿي.

گل ۾ خوشبوءَ جيان،
اُٻ ۾ تارن جيان،
روح منهنجي ۾ رهين ٿي.

بادلن ۾ بارشن،
سمند ۾ لهرن جيان،
روح منهنجي ۾ رهين ٿي.

سنت جي صوفين جيان،
شاھ جي بيتن جيان،
روح منهنجي ۾ رهين ٿي.

دلبر ديدن ۾
ڏيئو ٻرندو تو رهي.

پنهنجي پنهنجي پيار جو
هر ماڻهوءَ من ۾
ڏيئو ٻرندو تو رهي.

سرتا تنهنجي سار جو
پل پل سوچن ۾
ڏيئو ٻرندو تو رهي.

گذرين تو جنهن جاءِ تان،
مڙني رستن ۾
ڏيئو ٻرندو تو رهي.

رنگين تنهائي

ترائيل

پوٽر گل تي مڙي پيا آهن،
جڙ مڪمل حيات تي آهي،
چنڊ تارا ڪڙي پيا آهن،
ڇا ته رنگين رات تي آهي!

منصور جو تراڻيل

منصور سيتائي ۽ مان سقراط سيتائي ننڍي لاءِ جا ۽ نوجوانيءَ جا سنگتي شاعر آهيون. ننڍپڻ منصور جو هو ۽ نوجواني منهنجي. جڏهن سيتا ۾ هڪ وڻجارو تخليقڪار پيرل پرديسي سيتائي محبت جي مانڊڻيءَ تي محفلون مڇايون ويٺو هوندو هو تڏهن مون جهڙا ڪوڙ سيتائي سيڪڙا شاعر ادب جي آڳر تي سندس آڱر پڪڙي بانڙن مان وڪون ڪڍڻ لڳا هئا. انهن ۾ مون کان ڪجهه اڳ مجبور ميمڻ، غلام حسين غازي پرديسي سيتائيءَ جي سڪ جو سڳو پنهنجي ڪرائي ۾ ٻڏي چڪا هئا. سيتائي شاعرن جي ان قافلي ۾ مون سان گڏ عمر سيال (سهڻل سيتائي)، اصغر سيتائي، گل محمد (دلشاد بلوچ)، شهزاد سيتائي ۽ ٻيا به ڪي سنگتي شريڪ ٿيا هئا. فياض بلوچ ۽ محترم بشير سيتائي اڳي ئي سينئرز جي لسٽ ۾ شامل هئا... ۽ گهڻو پوءِ ان سفر ۾ اچي شريڪ ٿيا منصور سيتائي، درد جانوري، ادنيٰ جانوري، محمد بچل بيوس ۽ ٻيا ڪي دوست. انهن مان ڪي وقت جي وهڪري جي تيزيءَ سبب الڳ ٿي ويا ته ڪي وري طوفاني هوائن جي آڏو سڀني ساڻي مقابلو ڪندا رهيا. منصور انهن پوين سنگتين مان آهي، جن معاشي مسئلن ۽ مخالف وهڪرن جي باوجود پنهنجي اندر جي شاعر کي مانو ٿيڻ نه ڏنو آهي ۽ اڳي کان اڳرو هلندو ٿو اچي. جڏهن ته مان ڪراچيءَ جهڙي ميٽروپوليٽن شهر ۾ اچي شاعريءَ کان پاسيرو ٿي معاشي مسئلن ۾ منجهي پيس... جڏهن ته هتي مون لاءِ موععا به ڪوڙ هئا ۽ مدد ڪرڻ لاءِ سنگتي به جام هئا، پر پوءِ سقراط سيتائي روزگار جي روج پٽڪي ۾ الائي ڪهڙي ڪُنڊ ۾ لڪي ويهي رهيو. ۽ اُن جي جاءِ تي صحافي شبير سومرو اڳتي وڌي آيو. پر پوءِ به شاعريءَ کان فراريت جي باوجود شاعر دوستن سان لاڳاپو ڪڏهن به ڪٽيو ناهي. انهن جون

رنگين تنهائي

تخليقون پڙهڻ جو سلسلو به جاري رهيو آهي. ان ڪري مان چئي سگهان ٿو ته پرديسيءَ جي جهان ڇڏڻ کان پوءِ منصور ٿي اهو شاعر آهي. جنهن جي ڪري سڀيتائي شاعرن جو نالو اڃا به لسٽ ۾ لکيو پيو اچي هن مرحلي تي دوستن جو اعتراض سامهون اچي سگهي ٿو ته محترم بشير سڀيتائي جو سڀ کان وڌيڪَ سرگرم رهي ٿو؟ ان جي جواب ۾ فقط ايترو عرض ڪندس ته اُن جو ڪئليبڙ ڪلاس ۽ جنريشن ٻي آهي. ٻلا ڪهڙو سڀيتائي شاعر هوندو جيڪو پرديسي سڀيتائي يا بشير سڀيتائي جهڙن سينئر استادن سان سڀيتا ساهڻ جي سگهه ساريندو؟ مان ته ٽن ڏهاڪن کان شاعرن واري ليکي ۾ ئي شامل ناهيان. منصور کان پوءِ وارن سڀيتائي شاعرن ۾ اميدون ته تمام گهڻيون آهن. پر انهن کي اڃا پاڻ مڃائڻ لاءِ مشت ۽ محنت سان گڏ مطالعو ڪرڻ جي اشد ضرورت آهي. ۽ مون کي خوشي ٿئي ٿي ته منصور ۾ جديد شاعريءَ جو مطالعو ڪرڻ جي عادت به آهي ۽ اُن مان ڪي چڱيون ڳالهيون سگهي، انهن کي اختيار ڪرڻ جو شوق به اٿس. جيئن مون کي خبر آهي ته سڀيتائي شاعرن مان ڪي گهٽ سنگتي آهن جيڪي تراڻيل يا سانيت جهڙين نين ۽ ڌارين صنفن تي لکي رهيا آهن. جيتوڻيڪ اهي صنفون نيون ناهن رهيون جو اسان کان اڳ واري شاعرن جي ٿهي به انهن تي طبع آزمائي ڪندي رهي آهي. پر جيئن ته هتي ڳالهه فقط سڀيتائي سرجهڻ جي پئي هلي، تنهن ڪري اهو ڪريڊٽ لازمي طور منصور سڀيتائيءَ کي ئي ڏيڻو پوندو ته هُن پراڻين صنفن سان گڏ نسبتن نين صنفن کي به پنهنجي اظهار جو ذريعو بڻايو آهي هن جا ڪجهه تراڻيل مون پڙهيا آهن جيڪي فني طور ته پختا آهن ئي. پر ساڳي وقت خيال، فڪر ۽ جدت جي حوالي سان به ڪافي حد تائين وزندار لڳن ٿا. جيئن هي تراڻيل:

آسماني ڪتاب آهين تون،
توڪي ترتيب ڏئي رهيو آهين.
ڪنهن پيمبر جو خواب آهين تون،
آسماني ڪتاب آهين تون.

رنگين تنهائي

زندگيءَ جو نصاب آهين تون،
 صاف تڏهين چئي رهيو آهيان.
 آسماني ڪتاب آهين تون،
 توکي ترتيب ڏئي رهيو آهيان.

شاعريءَ کي قديم زماني کان پيغمبري جو حصو قرار ڏنو پئي ويو آهي. اُن لحاظ کان شاعر ذري گهٽ پيغمبري مرتبي تي وڃي ٿو پهچي، پر اهو جيڪو ذرو گهٽ آهي، اها ئي اصل ڪمي آهي جيڪا منصب ۽ مرتبي ۾ تفاوت کي برقرار رکيو اچي ٿي. اها گهٽتائي شاعر کي شاعر ئي رکي ٿي. پيغمبر ٿيڻ نه ٿي ڏئي. نه ته اڄ اسان کي هومر کان وٺي اڄ تائين وارا هزار کن شاعر ۽ انهن جي شاعري ته تاريخ جي ڪاڳرن ۾ محفوظ ملي ٿي پر هڪ لک چوويهه هزار پيغمبرن جا نالا ۽ انهن جون تعليمات به محفوظ نه رهي سگهيون آهن.

سو پيغمبر جيڪي الهامي نياپا عوام تائين پهچائي ٿو ته اهي نياپا هن جا پنهنجا گهڙيل يا ٺاهيل ناهن هوندا. هُو قدرت واري جي امانت، ان جي خلتيل جيتامڙن تائين پهچائيندو آهي، جيڪي نهايت ئي معمولي مخلوق هجڻ جي باوجود پنهنجي خلقڻهار جي حڪم، هدايت کي وساري ويهن ٿا ۽ پنهنجي ارڏاين تي اٿل ٿي بيهن ٿا. شاعر ان کان الڳ پاڻ خلقڻهار طور مستقبل ۾ جهاتي پائي املهه ماڻڪن جهڙا اکر آڻي هڪ خاص ترتيب سان انهن کي سينگاري پاڻ جهڙن ماڻهوڙن آڏو پيش ڪري ٿو.

ساڳئي وقت شاعر جڏهن پنهنجي محبوبا کي پيغمبر جو خواب قرار ڏئي ٿو ته اُن جي اسان جو معاشرتي ڳلو ڀلي ڪهڙي به تشريح ڪري، پر پيار ڪندڙ ماڻهوءَ کي ان تشبيهه تي پيار ضرور ايندو. هر پيغمبر جيڪو ڌرتيءَ تي لائو ويو آهي (يا آيو آهي) سو سٺاين، سُهڻاين، چڱاين ۽ محبتن جا معاملو ميڙي چونڊي هن دنيا جي لاءِ انهن وقتن ۾ ڪٿي آيو آهي، جڏهن هتي انهن وڻن ۽ وڪرن جي سخت گهرج هئي. هر طرف براين، بچڙاين، ڪُلفتن، ڪُفر ۽ ذات جي ڏُڪر جو دور هلندڙ هو. سواهي سڀ سوغاتون جيڪي پيغمبر ڪٿي ڌرتيءَ تي اچن

ٿا، اهي سڀ انهن جا سڀنا ئي هوندا آهن، جن جي ساڀيا لاءِ هُو زندگيءَ جو نصاب ترتيب ڏئي جاکوڙ ڪندا آهن. ائين ئي آسماني ڪتاب ۽ پيغمبر جو خواب ئي جڻ ڌرتيءَ تي انساني زندگيءَ جو نصاب ٿي رائج. منصور جا تراثيل نيون ترڪيبون سامهون آڻين ٿا. جيئن مٿئين تراثيل جون پهريون ٻه ستون (مطلع) آهن.

آسماني ڪتاب آهين تون،

توڪي ترتيب ڏئي رهيو آهيان.

انهي تخيل کي گهڻا سال اڳي هڪ غزل (شايد اياز گل جو هو) ۾

هن ريت پڙهيو هو:

تنهنجو چهرو قرآن،

منهنجا هٿ را رحل.

محبوبيا جي چهري کي الهامي ڪتاب سان تشبيهه ڏيڻ هڪ طرف

ان جي چهري جي پاڪيزگيءَ جو اقرار آهي ته ٻئي طرف شاعر ياران

الهامي ڪتاب جي مهانتا ۽ سندرता جو اظهار پڻ آهي. ائين ئي هڪ

فاني دنياوي مظهر يعني انساني چهري کي ٻئي لافاني آسماني مظهر سان

پيٽ مان سمجهان ٿو ته شاعر اڻوڏاءُ چئجي ته غلطن ۾ ٿيندو.

منصور جو پيو تراثيل هن ريت آهي.

روح جي راڳي اُجي آهي،

آءُ ملهار ٿي ڪڏهن مون وٽ.

هيلوڪي سانوڻي اُجي آهي،

روح جي راڳي اُجي آهي.

دل به منهنجي گهڻي اُجي آهي،

سا نري تون اچين جڏهن مون وٽ.

روح جي راڳي اُجي آهي،

آءُ ملهار ٿي ڪڏهن مون وٽ.

تمام خوبصورت ۽ ساڳي شاعر ائين روايتي منهن ۾ وارو

تخيل آهي. راڳي ۽ ملهار (سُر ۽ مُند) جي پاڻ ۾ قدرتي ۽ فني لاڳاپي

کي سهڻي نموني ٺاڻيو ويو آهي. شاعر جو ڪم جتي قافيه جي صفائي رکي ايندڙ سيڪڙا شاعرن کي دڳ ڏيکارڻ آهي، اتي مروج، مستعمل لفظن جا اُچار به آهي ئي برقرار رکڻ ضروري آهن جيڪي صدين کان زبان تي چڙهيل آهن، ڀلي پوءِ آهي غلط عام ئي چو نه هجن، پر برقرار رهڻا آهن.

شاعرن جي روايت يا عادت رهي آهي ته آهي سدائين محبوب يا محبوبا منجهان اها اميد رکندا آهن ته اها مائي سڳوري گهر جون پابنديون ٽڪرائي، لوڙما لتاڙي، ديوارون ڏٽ ڪري پاڻ هلي اچي، اتي پهچي کين شربت، بيدار پياريندي ۽ وصل جو وسڪارو ڪندي جتي شاعر صاحب پاڻ ڪنهن لاچار معذور ماڻهوءَ وانگر چميو ويٺو آهي يعني پاڻ مڙس ميهار آهي ۽ درياھ پار جهوپڙي اڏيو انتظار ۾ ويٺل آهي ته سهڻي پنهنجي گهران، ڳوٺن مائتن کان لڪي نڪري اچي ۽ موج ڀريو مهراڻ ٽڪر جي دلي تي تري وٽس پهچي ته. نيئن هو سندس وصل ماڻي سگهي. سڄي شاعري پڙهي ڏسي ته عاشق ائين ئي اوسيٽري ۾ ويٺل، نيل ۽ ڪمزور نظر ايندو. جيڪو پاڻ هلي وڃي ڪي قدم کڻي محبوبا سان ملڻ کان لاچار آهي، پر منصور انهي شاعراڻي روايتي معذوري کان ”بغاوت“ ڪندي پنهنجي محبوبا کان برملا پڇيو آهي ته

آئون اوهانن اچان، جتي آهين؟

اها بلڪل نئين ڳالهه آهي، سُست، روايتي طور پاڻ کي چُرڻ پُرڻ کان لاچار سمجهي ويٺل عاشقن لاءِ سبق آهي جنهن لاءِ لطيف سائين به چئي چڪو آهي ته:

پاڻهي ايندم هوت، ڪجهه آئون به اڳيري ٿيان.
متان چوڀر خان بلوچ، ته هن ڪميٽيءَ مان ڪين ٿيو.

انهيءَ پس منظر ۾ منصور جو ترائيل مثال آهي:

آئون پتڪان پيو تو درشن لئ،
منهنجا محبوب تون ڪٿي آهين؟

پيار آهي ضروري جيون لءُ،
 آئون ڀٽڪار پيو ٿو درشن لءُ،
 تنهنجي پاڪر ۽ تنهنجي ٻانهن لءُ
آئون اوڏانهن اڃان جتي آهيان،
 آئون ڀٽڪار پيو ٿو درشن لءُ،
 منهنجا محبوب تون ڪٿي آهين؟

شاعر جو هڪڙو مسئلو اهو به هوندو آهي ته هو ذهن ۾ جيڪو
 خيال مڪمل صورت ۾ تيار ڪري وٺي ٿو انهن کي جڏهن لفظن ۾
 پيش ڪرڻ ويهي ٿو تڏهن ڪنهن حد تائين ڪٿي پوي ٿو. هو سمجهي
 ٿو ته مون جيڪو خيال سوچن ۾ پڄائي پورو ڪري پيش ڪيو آهي
 سو لفظن ۾ به مڪمل طور تي منتقل ٿي چڪو آهي، انهيءَ ڪري
 ٻڌندڙ ۽ پڙهندڙ کي نه فقط سمجهه ۾ اچي ويندو، بلڪه اهو انهيءَ تـخـلـ
 مان ائين ئي لطف ۽ مزو ماڻي سگهي ٿو جيئن شاعر کي پاڻ مڪملتا
 جو احساس ٿيو هو! پر ائين ٿئي نه ٿو. پڙهندڙ ۽ ٻڌندڙ لاءِ اها ڳالهه
 اڻپوري ۽ مبهم رهجي وڃي ٿي، جنهن ڪري هو سڄو خيال سمجهي،
 ان مان لطف ماڻڻ کان لاچار رهي ٿو. انهيءَ تناظر ۾ منصور جي هڪ
 تراويل جو پويون اڌ مان شيئر ڪرڻ چاهيان ٿو جيڪو مون کي پوريءَ
 ريت سمجهه ۾ نه آيو آهي.

آئون سوچان پيو خودڪشي جو
 زندگي ٿي سڏيندي رهي.
 ڪو به ڪرڻو نه آ روشني جو
 آئون سوچان پيو خودڪشي جو.
 سور آهي وڏو هن صديءَ جو
 ٿي غلامي گڏيندي رهي،
 آئون سرچان پيو خودڪشي جو
 زندگي ٿي سڏيندي رهي.

هن تراويل ۾ شاعر (شايد) غلاميءَ کي صديءَ جو وڏو سور چئي ٿو.
 پر سندس ريت صاف سمجهه ۾ نه ٿي ايتي ته غلامي ڇا ڪي ڇا ۾

رنگ: تنهائي

گڏائيندي ٿي رهي؟ لفظن جي ورتاءَ کي جيڪڏهن پنهنجي شعري تخيل يا خيال جو بڻند ڪري پيش ڪبو تڏهن اهو معاملو ايترو مبهم نه ٿيندو. انهيءَ لفظي ابهام کي گهٽائڻ لاءِ مون لفظ ”گڏيندي“ کي گاف تي زير ڏيڻ بجاءِ پيش ڏئي پڙهيو ته معنيٰ کي ڪنهن قدر قابو ۾ ايندي محسوس ڪيم: گڏڻ معنيٰ گڏ ڪرڻ. هاڻي غلامي جڏهن گڏائڻ يا ملائڻ واري مفهوم ۾ واضح ٿي نه ٿي اچي ته اُن کي گڏ ڪرڻ يعني مارڻ ڪٽڻ استحصال ڪرڻ جي معنيٰ ۾ پيش ڪجي!

انهي برائيل کي پڙهندي مون کي علم عروض بابت پنهنجي محدود ڄاڻ جو احساس به ٿيو جو مان ڪافي مروج ۽ استعمال هيٺ ايندڙ وزنن تي انهيءَ برائيل جي تقطيع ڪري نه سگهيس. تڏهن مجبور منصور کي ايس ايم ايس ڪري پڇا ڪيم ته ڇي برائيل ڪهڙي وزن ۾ آهي؟ منت ٻن ۾ سنڌاس جو ب اچي پهتو: ”فاعلاتن فعولن فعو“.

جڏهن انهيءَ سان گڏ منصور اهو به ٻڌايو ته مٿيون وزن عام استعمال هيٺ آهي، تڏهن پنهنجي مطالعي جي محدود هجڻ جي پڪ ٿي وئي. خاص طور ڪراچيءَ ۾ رهڻ وارن ٽيهارو کن سالن دوران سنڌي شاعريءَ جا نوان ڪتاب پڙهڻ کان محروم رهندو آيو آهيان. جن مشهور شاعرن جا مجموعا مون ڪوشش ڪري وٺي پڙهيا آهن، تن ۾ مون کي اهو وزن ياد نه ٿو اچي. نئين ٽهيءَ وارن شاعرن جا ڪتاب وري ايترا گهڻا ۽ ڪٿڙا ٽڪڙا ٿا ڇپجن جو اهي وٺڻ ۽ پڙهڻ ڪافي مشڪل مشق لڳي ٿي. مون وٽ تبصري لاءِ يا ”ٻه اکر“ لکڻ لاءِ به جيڪي مجموعا اچن ٿا، تن جي شاعري پڙهي منهن مٽو پٽڻ تي دل چوي ٿي. پبلشنگ عام ۽ آسان ٿيڻ سبب هر سنڌي نوجوان شاعري ڪرڻ ۽ ان جو ڪتاب ڇپائڻ لاءِ آتو آهي. اهڙي ماحول ۾ شاعريءَ جو معيار ان جا ماڻ مڀا، خيال ۽ فڪر، وزن بحر ته رهيا هڪڙي پاسي، لفظن جي بيهڪ ۽ رد ۾ به ڳوليو نه ٿو لپي، پر جيڪڏهن تبصري يا پيش لفظ ۾ ايمانداريءَ سان راءِ ڏجي ته ڪتاب ڇپجي اچڻ تي پتو پوي ٿو ته اهو تبصرو پيش لفظ يا ايو شامل ٿي نه ڪيو ويو آهي.

منصور سيتائي سچ پچ ته سنڌ جوا هو سيبٽو شاعر آهي جنهن مان تمام گهڻيون اميدون آهن، تنهن ڪري کيس گهڻي لکڻ جي مشق ڪرڻ سان گڏوگڏ تمام سٺو لکڻ جي مشق به جاري رکڻ گهرجي. ڇاڪاڻ ته ٽالهيءَ ۾ مليل ٿورا ڪٺا ماڻهوءَ جي معتبرائپ جو ڀرم رکندا آهن... اها ڳالهه ان ڪري به ڪيان ٿو جو ٻين دوستن وانگر مون کي به پڪ آهي ته منصور ڪم، ذاتار سندس اُميد کان وڌيڪ ذات سان نوازيو آهي. کيس پنهنجو پاڻ کي فقط ڪرڻو آهي، دڙا ۽ ڍير ڪوٽجڻ کان پوءِ ئي تهذيب جو ورثو وائڻو ڪري ڏيهه کي ڏيکاريندا آهن ته ڪڪ هيٺان لڪ هيٺن پيل هوندو آهي.

سقراط سيتائي

ڪراچي 18 جولاءِ 2015ع

آئون سوچيان پيو خود ڪشيءَ جو
 زندگي تي سڏيندي رهي.
 ڪو به ڪرڻو نه آ روشنيءَ جو
 آئون سوچيان پيو خود ڪشيءَ جو

سُر آهي وڏو هن صديءَ جو
 تي غلامي گڏيندي رهي.
 آئون سوچيان پيو خود ڪشيءَ جو
 زندگي تي سڏيندي رهي.

رنگين تنهائي

آئون ڀٽڪان پيو ٿو درشن لاءِ،
منهنجا محبوب تون ڪٿي آهين؟
پيار آهي ضروري جيون لاءِ،
آئون ڀٽڪار پيو ٿو درشن لاءِ.

تنهنجي پاڪر ۽ تنهنجي ٻانهن لاءِ،
آئون اوڏانهن اچان جتي آهين.
آئون ڀٽڪان پيو ٿو درشن لاءِ،
منهنجا محبوب تون ڪٿي آهين؟

رنگين تنهائي

چنڊ تارا ڪڙي پيا آهن،
چا ته رنگين رات ٿي آهي.
پيار جا سُڙ چڙي پيا آهن،
چنڊ تارا ڪڙي پيا آهن،

پونئر ڳل تي مڙي پيا آهن،
جڙ مڪمل حيات ٿي آهي.
چنڊ تارا ڪڙي پيا آهن،
چا ته رنگين رات ٿي آهي.

رنگين تنهائي

منهنجي نيٽن جي روشني آهين،
توسوا آئون ٺُپ اندو آهيان.
تون ئي منهنجي ته بندگي آهين،
منهنجي نيٽن جي روشني آهين،

من جي مندر جي مُورتي آهين،
جنهن جي پُوجا پيو ڪندو آهيان.
منهنجي نيٽن جي روشني آهين،
توسوا آئون ٺُپ اندو آهيان.

رنگين تنهائي

نه پاييل، نه چوڙيون، نه گجرا ڏٺي ويو
 ڪراچيءَ مان منهنجو چو ساجن نه موتيئو
 'ايندس عيد تي' ڪوڙا وادا ڏٺي ويو
 نه پاييل، نه چوڙيون، نه گجرا ڏٺي ويو

رڳو سور ڏٺي ويو ۽ سڀنا ڏٺي ويو
 وٺي مون لاءِ ڪنگڙ ۽ دربن نه موتيئو.
 نه پاييل، نه چوڙيون، نه گجرا ڏٺي ويو
 ڪراچيءَ مان منهنجو چو ساجن نه موتيئو.

(۵۵)

رنگين تنهائي

قدم قدم تي محبت ونڊي مون پيار ڏنو
 اکين کي آس هئي وچڙڻ کان پوءِ جلد ملون.
 مگر اوهان ته عمر ۾ جو انتظار ڏنو
 قدم قدم تي محبت ونڊي مون پيار ڏنو

زماني موت ۾ درد بار بار ڏنو
 چئون ڪي گيت نوان پاڻ ۾ ملون ۽ ڪلون.
 قدم قدم تي محبت ونڊي مون پيار ڏنو
 اکين کي آس هئي وچڙڻ کان پوءِ جلد ملون.

رنگين تنهائي

نينهن جي نون کي ٻوڙي وئي،
 جنهن لا گهر گهاٽ در چڏيئين پنهنجو.
 جنهن لاءِ رشتا سمورا ٽوڙي وئي،
 نينهن جي ناون هن کي ٻوڙي وئي،

آ پنهنجو پاڻ کي ئي لوڙهي وئي،
 جيئن پاڙو ۽ تر چڏيئين پنهنجو.
 نينهن جي ناون هن کي ٻوڙي وئي،
 جنهن لا گهر گهاٽ در چڏيئين پنهنجو.

رنگين تنهائي

منهنجو معراج تنهنجي قدمن ۾،
آئون ڀٽڪان، رُٿان به چو در در.
زندگي آهي تنهنجي ٻانهن ۾،
منهنجو معراج تنهنجي قدمن ۾.

جنتون ڪي ني تنهنجي نيٽن ۾،
آئين ٻئي ڏانهن ڏسان به چو آخر.
منهنجو معراج تنهنجي قدمن ۾،
آئون ڀٽڪان، رُٿان به چو در در.

رنگين تنهنجي

آسماني ڪتاب آهين تون،
توڪي ترتيب ڏئي رهيو آهيان.
ڪنهن پيمبر جو خواب آهين تون،
آسماني ڪتاب آهين تون،

زندگيءَ جو نصاب آهين تون،
صاف تڏهين چئي رهيو آهيان.
آسماني ڪتاب آهين تون،
توڪي ترتيب ڏئي رهيو آهيان.

روح جي راڳڻي اُچي آهي،
 آءُ ملهار ٿي ڪڏهن مون وٽ.
 هيلوڪي سانوڻي اُچي آهي،
 روح جي راڳڻي اُچي آهي،

دل به منهنجي گهڻي اُچي آهي،
 شالَ ترسي پوين او مَن مون وٽ.
 روح جي راڳڻي اُچي آهي،
 آءُ ملهار ٿي ڪڏهن مون وٽ.

رنگين تنھائي

منصور جي هن شاعري سوسائٽي ۾ غلطي ڳالهه
 ڏانهن نظر نه ترسيل شامل آهن، سوسائٽي بڙيئي گمان
 آڻي ٿي ته ڪيئن رنگين تنهائي جي شاعر هجي، سچائي جي
 پر هائي سندس ڳيٽن ۾ ائين ئي موهيو آهي منصور
 سينيائي، جي شاعري سندس شين، جهان وٽس آهي
 اڄ جي سنڌي شاعري ۾ موضوع ماتي جيائي حال
 ڪيترن ئي رنگين رنگين سدا آهن ۽ منصور
 سينيائي به پنهنجي هن عصر شاعرن سان اچي وڃي
 ڀاڳي ورتي ٿو ٻيو آهي

پهلي ڀڙ
 سحر

منصور سينيائي جيڪڏهن شاعري ڪئي آهي، ها
 سوسائٽي جي جزي ۾ تن انتظار ڪندڙن جي شاعري
 آهي، هيءُ آهي شاعري آهي جيڪا پنهنجو پاڻ تي
 پٿري لڳندي آهي منصور جي شاعري رنگين آهي
 سار آهي، تن جي دنيا ۾ سڀئي محبت ۾ منهن
 آهي آهي، تنهن جي پٿري آهي، خيالن جي آهي
 آهي، تن جي آهي آهي ۽ محبت جي ڪيٽ آهي، تن
 محبت جي شاعري جي تحليل سينيائي منصور آهي
 منصور آهي، تن جي شاعري جو شعر ۽ پٿر ڪيتر آهي، تن
 محبت جي شاعري آهي، تن جو شعر ۽ پٿر آهي

ٻيو ڀڙ
 سحر

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻَ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو: انڌي ماءُ جڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ٻرندڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پڻ) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پڻ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پڻ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پڻ به مختلف آهن ۽ هوندا. اهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ٻرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پڻ ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پڻ جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پڻ پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غير تجارتي non-commercial رهندا. پڻن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پڻن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پڙهندڙ نسل . پڻ The Reading Generation

پَن کي گليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وَس پُٽاندڙ وڌ
 کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليکڪن، ڇپائيندڙن ۽
 ڇاپيندڙن کي همٿائن. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ
 کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رُڪاوٽ کي نه مڃن.
 شيخ اياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٺ،
 پُڪار سان تشبيهه ڏيندي انهن سڀني کي بمن، گولين ۽ بارود
 جي مد مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو ته:
 گيت به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

....

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇڏين ٿا؛
 ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي منجهه پهتاڙ ڇڏين ٿا؛

....

ڪالهه هُيا جي **سُرخ گلن** جيئن، اڄڪلهه **نيلا پيلا** آهن؛
 گيت به ڄڻ گوريلا آهن.....

.....

هي بيت اُٿي، هي بم- گولو،

جيڪي به ڪٽين، جيڪي به ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فرق نه آ، هي بيت به بم جو ساٿي آ،

جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چم جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته
 ”هاڻي ويڙهه ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه
 وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني آهي.

پَنَ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رڳو نصابي ڪتابن تائين محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پَنَ سڀني کي **ڇو، ڇا، ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻتر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)

پڙهندڙ نسل - **پَنَ** The Reading Generation